

ჯეჯილი

345 / 3
1893

საყმაწვილო სურათებიანი

ჟურნალი

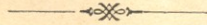
იზარდე, მწვანე ჯეჯილო,
დაპურდი, გახდი ყანაო!...

„ღ.“

3202

№ II

წელიწადი მეოთხე

ბუილისი

სტამბა წიგ. გამომც. ქართ. ამხანაგობისა Типография Груз. Издат. Товарищества
1893

Дозволено цензурою Тифлисъ, 29 Февраля 1893 года.

მეფე და მხატვარი

რთ ცალთვალ მეფეს მხატვარი ჭყავდა
სელოვანი და სასელ განთქმული,
მგონამ დაღუპვა უნდოდა მისი...
მიხეხს ეძებდა გარისხებული.

ერთხელ მოიხმო და ეს უბრძანა:
«მსურს გადაიღო ჩემი სასეო!»
მინვდა მხატვარი: «ვეჭ! ვიღუპები,
ახლა დაძიგეს სწორეთ მახეო!»

ღორ ცეცხლ შუა ჩავარდნილ მხატვარს
თავს ატეებოდა სარი და მესი;
მგონამ მოხედა ღმერთმა საბრალოს
და მოაგონდა ამ გვარი სერსი:

«თუ რომ დავხატე სწორ თვალნი,
მეტყვის: «არა მგავს! ვერა ხედავო?»
და თუ კადვილე ნამდვილ-ცალთვალა,
იწყენს: «ვით მკადრე? როგორ ჭბედავო?..»

დახატა: ვათომ მეფე ნადირობს,
თოფი აქვს ხელში, უძიხნებს ნადირს;
წამხდარი თვალიც დახუჭვინა...
და ამ გვარ სერსით გადაურჩა ჭირს.

მ ა რ ი ა მ ა

საადგომო ლეგენდა

(ფრანგულიდან)

ინ!.. დინ!.. დინ!.. მოისმა წმინდა ნიკოლოზის ეკლესიიდან ცისკრის რეკა.

მარიამამ გადახსნა ფარდა და გაიხედა. ის იყო, რიყრაყებდა. დილის ნისლში დაინახა მალღობ სერზედ ეკლესია და ღიმილით მიესალმა იმის ზარის რეკას.

რასაც აქ მოგითხრობთ, აღდგომა ღღეს მოხდა. მას აქეთ დიდი ხანია გასული.

მარიამამ საჩქაროდ ვადიცვა კაბა, მოიხურა მოსახმელი და დაადგა ეკლესიის ბილიკს.

თუმცა ჯერ თოვლი იღვა კიდეც ზოგან იქ, საცა ჩრდილი იცოდა, მაგრამ ბალახებში იას და სხვა ყვავილებს უკვე ამოეყოთ თავი.

მარიამა ფიქრობდა, რომ იმაზედ ბედნიერი აღარაეინ იქნებოდა, თუ ყოველ კვირა ღღეს მოახერხებდა საყდარზედ წასელას და იქ თავის დარღებს და ნაღველს მოიქარებდა.

მარიამასათვის დროს გატარებაც იყო ეკლესიაში სიარული, რადგან ზოგჯერ მთელი კვირაობით ბელურა ჩიტებსა და მახლობელ ტყეში მკლებს ვარდა, ხორციელს კაცს ვერა ხედავდა. ამიტომაც ეკლესიის ზარის რეკას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა მარიამასათვის. ეს შეიტყობდა ხოლმე ზარის ხმით ქვეყნის ამბავს: ჯვარს იწერდა ვინმე, თუ ვისმე მარხავდენ, ან თუ ბავშს ნათლავდენ.

ხშირად ზარსაც ელაპარაკებოდა:

— შენ ყველა გაჭირებულების შემბრალებ, გვილოცავ განა გაზაფხულს, საწყალ ხალხისთვის წრეულს რა საშინელი ზამთარი იყო, პური ისე ცოტა მოგვივიდა, რომ ზევრს ოჯახებში არ ეყოთ შეილების გამოსაკვებად. დადგა კაი დღეები, თბილი მზე და დედამიწაც იღვიძებს.

— მე უბედურს კი, შავი დღე დამიდგა! აღარა მყავს ჩემი ბეკეკა! ვილას გავიყვან მინდორზედ საძოვრად. საბრალო გუშინ წინ მომიკვდა. დილით ფარეხში ვნახე გაშეშებული. დამიობლდა სახლ-კარი.

ამ მოგონებაზედ ახალგაზდა ქალს თვალები ცრემლებით აფესო.

— წმინდა ნიკოლოზის ზარო, შენი მშვენიერი და ნალელიანი კრიალა ხმით ერთხელ მარიამაც გაახარე! სთქვა ესე მარიამამ და ამოიოხრა.

— დინ!... დინ!... ნუ გეშინიანო, თითქოს ეუბნებოდა ზარი.

— ვენაცვალე ღმერთს, ის მე წყალობას არ მაკლებს. სხვები უფრო ჩემზედ გაჭირებულნი არიან. მე ჩემთვის ქოხი მაინცა მაქვს კლდის ძირას, წინ ლამაზი წაბლის ხე მიდგია, მაქვს ჯარა და თითის ტარი. ჩემ გარშემო ტყეა, საცა ბევრი ფიჩხი იშოვება. კინალამ დამაფიწყდა, მე ხომ კიდევ ქათამი მყავს, რომელიც ყოველ დღე კვერცხსა სდებს.

ამ ფიქრებით გართული მარიამა მივიდა ეკლესიაში.

ზამთარი, მართლა, რომ სასტიკი იყო; ეს ყველას სახეზედ ეტყობოდა ეკლესიაში, მეტადრე ბავშვებს. იმათი გაყვითლებული სახე წმინდა სანთლის შუქზედ უფრო ჩაყვითლებულად მოჩანდა.

წირვას შემდეგ მარიამა წამოვიდა შინისკენ და თან ფიქრობდა;

— ნეტავი ერთხელ, ერთხელ მაინც ჩემ სიცოცხლეში ამ საწყალ ბავშვებს მივცე ისეთი რამე, რომ სიკეთეც მოუტანო და სიამოვნებაც.

ამ ფიქრებმა გაიტაცეს სრულიად მარიამა.

კიდევ მოესმა ზარის ხმა: დინ, დინ... თითქოს ეუბნებოდა: იმედს ნუ დაჰკარგავ, მარიამ!

მარიამამ გაიარა კარგა მანძილი, შედგა დასასვენებლად, პირს ქარი უქროდა, სული უნდა მოებრუნებინა.

ამ დროს უეცრად მარიამამ დაინახა კუნძუდ ჩამომჯდარი ახალგაზდა ყმაწვილი კაცი, რომელსაც თავ-ქვეშ ხელი ედვა და ისე ეძინა. ის იყო ფარაჯაში გახვეული, თეთრ შუბლზედ ხუჭუჭი თმა უჩანდა.

— ღმერთო ჩემო! წამოიძახა მარიამამ, ეს უბედური ხომ მოკვდება ამ სიცხეში!

— ყმაწვილო, გაიღვიძე. რას ჩადიხარ! იქნება მთებში დაგებნა გზა. საიდან მოდიხარ, ან საით მიდიხარ?

— მცივა. — სთქვა კანკალით მგზავრმა. აი, წამო, ყმაწვილო, ჩემთან, მე კაი ცეცხლს დაგინთებ.

მარიამამ მგზავრი შინ წაიყვანა. როდესაც ქობში ცეცხლი გაჩაღდა, მგზავრმა თავიდან გადიძრო ფარაჯა და გულ მოსაკლავად წამოიძახა:

— მშინ.

— მოითმინე ცოტა, სთქვა მარიამამ და თან ცეცხლს შეუკეთა. მგზავრმა ფეხები მიუფიცხა ცეცხლს.

— ღმერთო! ფეხშიშველა ყოფილა! ალბად ფეხსაცმელი დაუკარგავს! — წამოიძახა გულკეთილმა მარიამამ და საჩქაროდ გაიძრო თვისი ახალი ფეხსაცმელი და ჩააცვა ყმაწვილ კაცს. აი, თითონ კი ისევ ძველ ფოსტლებში ჩადგა ფეხი და მზიარულად დაიწყო შინ ტრიალი. მადლოზის მაგიერად მგზავრმა მისუსტებული ხმით წამოიძახა:

— ძალიან მშინ.

სწორედ ამ დროს მოისმა ქათმის კაკანი. მარიამს გაახსენდა, რომ ქათამი კვერცხს დასდებდა. იმ წამსვე გაქრა და პატარა ხანს შემდეგ შემოიტანა, ახალი დადებული ჯერ კიდევ თბილი კვერცხი და მგზავრს წინ დაუდო, მასთან ერთი ნაჭერი შავი პურიცა. მერე ღმილით უთხრა:

— შეექცევი, ჩემო კარგო!
მგზავრმა საუზმეს ხელი არ ახლო. უცბად გადინდა ფარაჯა.
ყმაწვილ ქალს: ენა ჩაუვარდა, გაოცდა და მუხლები მოიყარა.

მგზავრს ქერა-თმა გაუბრწყინდა და ნათლის შუქი შემოადგა
შუბლზედ. იმის სათნოებით სავსე თვალები თითქოს ყველას გულ-
ში იხედებოდა. ღია ცისფერი ტანისამოსი მოჭვდილი იყო ვარსკვლა-
ვებით. მისი დიდრონი თეთრი ფრთები თითქოს გაფრენას აპირებდენ.

მარიამა მაშინვე მიხვდა, რომ ღვთისაგან მოვლენილი ანგე-
ლოზი იყო.

— მარიამა, სთქვა ანგელოზმა, ჯილდოს ღირსი ხარ, მთხოვე,
რაც შენ გულს ჰსურდეს, რადგან მშვიერ მწყურვალნი და უბინაეო
მგზავრი განიკითხე.

— ოჰ! დიდებულო, მთავარ ანგელოზო, — სთქვა მორცხვად ქალ-
მა, მე არა მინდა რა ამ ქვეყნად... ყოვლად მოწყალე ღვთისაგან
წყალობა არ მაკლია.

მომგვარეთ თქვენი ამხანაგები. ყველას ერგება, ყველასთვის სა-
ყოფი მაქვს.

მარიამა სიხარულით სულს ძლიეს იბრუნებდა.

— მე სწორედ ამ გვარ სიმდიდრეს ვნატრობდი. ანგელოზი
იმავე წამს გაქრა.

მასუკან ყოველ აღდგომას მარიამას კალათაში კვერცხები არ
გამოიღეოდა, თუმცა ყველა იმ კუთხის ბავშვებს ურიგებდა.

მარიამას სიკვდილს შემდეგ ყველა ქრისტიანებმა დაიწყეს აღ-
დგომის დღეს კვერცხებით მილოცვა და ეს ჩვეულება დღემდის
დაკვრჩა.

ან. თ.—წ—სა.

ს ო ს ე

ეთრი, თეთრი, როგორც თოვლი,
 ძეცად ტურფა არის «ცოცვე»
 სუფთა, ნაზი .. მე რომ ვნახე
 გავიკვირვე, გავიოცე!
 გასრდილია ნებიერად,
 სიფაქისეს მიხვეული,
 ხალიჩასე დასეირნობს,
 ბალიშზედ წვეს, ვით სნეული.
 ხან კალთაში განისვენებს,
 უაღერსებს ქალი დარო;
 ის მაშინვე იწეუნს, შენ რომ
 ცოცვეს ხელი მიაკარო!

სასძელ-საჭძელს ნუღარ მკითხავ!
 რას მოითხოვს ცოცვეს გული?
 ორივე იმის კერძია:
 შეძწვარი და მოხრაკული...
 ის არ დარდობს, თუ რომ თაკვმა
 ფართოდ გაიკეთა ბინა;
 ცოცვემ შალი ძირს დაიგო,
 არხეინად დაიძინა! .

მარტო მამა ბობოქრობს:
 «ნუ გარეყენით, ე, კატაო!
 ხომ ხედავთ, რომ სახლს და საწიხს
 თაკვი აკვირებო?!...»

ვედრება

უდესედ მსხდომნი ჩიტები
 ბარტყების ცქერით სტებებიან;
 მათ სიცოცხლესა; გაზრდასა
 უუაღსა ევედრებიან:

— ღმერთო, გვიცოცხლე საძივე,
 მტრისაგან დაგვიფარეო;
 არ დაგვრჩეს ოსრად ეს ბუდე,
 ეს ჩვენი ტურფა მხარეო!

«ჩახუტებულებს ზედ სხივი
 ციური მოაფინეო
 და სიეჯარული, გაძმენო,
 ძარადის შეარჩინეო!..»

ლ. ჰესნიევისა

ვედრება

ს ა ნ დ რ ო დ ა ვ ა შ ლ ი

უადღე იყო. დიდი სიცხე იდგა. მინდვრიდან სასლში მიდიოდნ ჰატარნ სანდრო. სიმძლიც ძლიერ აწუხებდა და წუურვილიცა. გზახედ მეზობლის ვენახში ღობესთან დანახა წითლად დაკუნწლული ვაშლი. თვალი ზედ დარჩა, ჰირში ნერწვევი მოუვიდა და კბილებმა კაწკაკი დაუწყო. ვაშლები თითქო უცინოდენ სანდროსა, იწვევდენ და ეუბნებოდენ: ამოხტი, მოგვეკლიჯე, ჩაკვებიხე და ჰირი ჩაიტკბეო.

სანდრო ყოყმანობდა, სხვისი ვაშლის ქურდულად მოკრეფა ეძნელებოდა, ეთაკილებოდა: თავის დღეში ქურდობა არ ექნა. ბოლოს ველარ მოითმინა, სელმა წასძლია, ახტა ღობესედ, მოიწია ტოტი და ოთხი წითლად დაბრწული ვაშლი მოკლიჯა.

მიდის შინისაკენ სანდრო, სჭამს ვაშლსა და თანაც რაღაც ჯავრსა გრძნობს, თითქოს გულში ვიღაც უხის და ეუბნება. «ეგ ხომ ქურდობა ჩაიდინეო.» მხამად ერგება ვაშლი საწყაღს ბავშსა, სწუხს თავის სულწასულობაზედ; მაგრამ რაღა ჰქმნას? ვაშლებს ხომ ვერ მიაბამს ხეზედ.

მიდის ასე შეწუხებული. უცებ სანდრო გაჩერდა, რაღაც ახრი მოუვიდა, სახე გაუნათლდა. იქმნება წამალი უბოვნა

თავის სირცხვილსა?—სანდრომ მოჰკურცხლა ვენახის ზატ-
რონის სასლისაკენ, მიიღბინა კარებსედ და დაიძახა:

—ნათლი-დედ, ერთი გარედ გამობრძანდით.

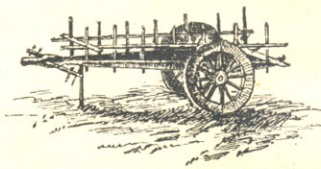
— შენა, სანდრო? რა გინდა, ჩემო კარგო? ჰკითხა ში-
ნიდგანვე დიასახლისმა.

—ნათლი-დედ, გეთყუა, ნუ გეწუინება: თქვენს ვენახში
განაპირა ხესილსედ ოთხი ვაშლი მოვგლიჯე ჰირის გა-
სასუელებლად, და სამაგიერო სიკეთეს გადაგიხდითო.

— შეგარგოს ღმერთმა, უთხრა კეთილმა დიასახლისმა.

სანდრო დაბრუნდა შინ სვინიდის დამშვიდებული და
ტკბილად შეირგო წითელი ვაშლები.....

ი. სვიმონიძე

თოვლი სოფლად.

თოვლი მოვიდა სოფლად,
თეთრად მსეხედ კრიალებს
და ზედ ბავშვების ციგა
თავდაღმა მისრიალებს.

სამხლვარი აღარ უჩანს
ცელქების ქვილ-კვილსა;
ზოგი ეინულსე გორავს და
არ ნადვლობს თავის ტკივილსა.

ზოგი დასწვდება თოვლსა,
სიცილით აგუნდავებს;
ისვრის და ერთმანეთში
ჩხუბი აქვთ მონავარებს.

მათში ერთს შესცივნია,
დგას ჩუმად მობუხული;
გულ-ხელი დაუჭვდია,
თათქოა განუტული.

სიცივეს ვერ ავიწეებს
მას ციგა დამტვრეული
და სხვების ღხინს უეურებს,
თვალში ცრემლ-მორეული.

თოვლი სოფლად

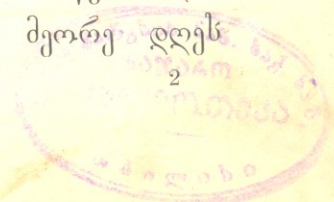
ლი. მესხივეისა

ჩვენი ბელადი

ჩვენი ბელადი» მეტი სასული იყო ქ. თბილისის სკოლის ერთ ჰატარა შევირდისა. ნამდვილ სასულს კი ერეკლეს ეძახდენ. ეს მეტი სასული ერეკლეს მასწავლებელმა დარქვა, ამხანაგებსაც ძრიელ მოეწონათ. ერეკლემ ამას შემდეგ დაკარგა ნამდვილი გვარიცა და სასულიც ამხანაგებში. ეველანი «ჩვენ ბელადს» ეძახდენ. სწორედაც უნდა სთქვას კაცმა, რომ ეს სასული ზედ გამოჭრილი იყო ერეკლესედ: არა საქმე არ გამოჩნდებოდა კლასში, რომ ერეკლე მოთავედ არა ეოფილიყო, ან იმისი გაუგებელი და უნახავი რამ დარჩენილიყო. კლასში ის ჰირველი თანამემწე იყო მასწავლებლისა. მასწავლებელიც მიუსვდა მის სასიათს და ისიც სიამოვნებით აბარებდა სხვა-და-სხვა საკლასო საქმეებსა: ხან რვეულებს დარტიგებინებდა, ხან მელანს ჩასსმევენებდა საწერელში, ხან რას და ხან რას.

ამხანაგებშიაც ხომ ჰირველი მოვაჭრე იყო ერეკლე. არა სათამაშო, არა გვარი კარანდაში და მელანი არ გამოეპარებოდა ერეკლეს, რომ ზელში არ ჩაეგდო. ივიდდა, მაგალ. ჰატარა სათამაშო თოფს; იმას გული არ უთმენდა, უნდოდა ენახა, როგორ იყო იგი მოწეობილი. ამ ცოდვილობაში მოეძლებოდა თოფი და მეორე დღეს

თოფის ძაგეონს სხვას რანსე დანსხავდით მის ხელში, ძაგ. ან ღურბინდს (კანადიდებელს შუმას) ან საიდუმლო კლიტეს, ან სხვას რანსე, ძაგრამ ამათაც იგივე დღე დაბდებოდათ, რაც თოფს; სან მოიტანდა გადსაყვან სურათებს, ზოგსა ჭყიდდა, ზოგს კი აჩუქებდა. ამხანაგებს უკვირდათ: სად, ან როგორ სძებნის «ჩვენი ბელადი» ამ ნივთებსო. ერეკლეც არ უძალავდა, ეუბნებოდა ეველაფერს, სად იყიდა, ან როგორ იყიდა, ძაგრამ ტოლები მორცხვობისკან ნახვენებ ადგილსედაც ვერ მიბედავდენ ხოლმე. ერეკლემ კი მორცხვობისა და ხათრიანობისა არა იცოდარა. იმისთვის სულ ერთი იყო, ოღონდ დაენახა უცნობი რამე, ის მაშინვე იქ მიიჭრებოდა და ვიდრე არ გაიკებდა, რაში იყო საქმე, არ დაესხნებოდა. ამხანაგებში ზირველად იძან გაიგო და ნახს ქალაქში ტიკინების თეატრი, ზირველად იძან ნახს ცირკი და სხვებიც გაიყოლია თან ერთს კვირა დღისაც არ გაუშვებდა ერეკლე, რომ ბასრობას არ დასწრებოდა. სან ძველის თოფის ძეიდავს უგლიდა გარს და ცნობის მოუვარეობით შესცქეროდა ხელებში, სან გამოკიდულს სურათებსედ დაწრებოდა თვალი, სან რასედ და სან რასედ.

ავერ მოშორებით, კედლის ძირას დგას რაღაცა მანქანა და ერეკლეც თავს დასდგომია... ერეკლემ წაავლო ხარხს ხელი და დაატრიალა; ძაგრამ არ დააცალეს საწყალს მანქანის განსინჯვა, დაჭკივლა შემოდგან ჰატრონმა, კიდევ უნდა ჩაერთვა თავში; ძაგრამ ერეკლე არ შეუძინდა, შეუბღვირა თავისი ჰატარა თვალებით და შედგა.

— რა დიდი რამეა, რომ ენახო?! სომ არ შევჭამ? — უთხრა ერეკლემ წყენით და გასწია თავისის გზასედ. ივლი-

და, ივლიდა და მანც, თუ ფული ექნებოდა, ხელ-ცარციელი არ მოვიდოდა შინ, უთუოდ რაღაც უნდა ეყიდნა.

გაკვეთილებს შემდეგ, მზე რომ კარგა გადისრებოდა, ერეკლე ძლივს მივიდოდა შინ. დანახავდა ფანჯარაში მესხათეს, გაჩერდებოდა მის წინ და გატაცებით ადევნებდა თვალს. ძალაშიების წინ ისე არ გაივლიდა, რომ მისი ცნობის მოყვარეობა არას გაეტაცნა. აკერ, გაისმა ესო-ში არღანის ხმა და ერეკლეც იქვე დაიბადა. მერე დანების ძლესავს დანახავდა, ახლა იმის ცქერას მოუნდებოდა და ამხანაგებში სვლამოც მოახლოვდებოდა. ერეკლეს დედაც შეეჩვია შვილის ასე დაგვიანებას და არას ეუბნებოდა.

— თუკი შენ ჰური არა გშია სოლმე, მე რა მენაღვლე-ბაო, — ეტყოდა დედა ერეკლეს.

ამ უკანასკნელ დროს ერეკლემ, კარდა სახელმძღვანელო წიგნებისა, სხვა ჰატარ. ჰატარა წიგნების ტარებაც დაიწყო სკოლაში და ამხანაგებს უკითხავდა. ამხანაგებიც სიამოვნებით ეურს უკლებდენ და ეკითხებოდენ, თუ სადა მოულობ მაგდენ წიგნებსაო. ერეკლე ჯერ ატყუებდა, რომ ვეიდულობო, მაგრამ შემდეგ კი უთხრა, რომ წიგნების ხაზინა ვიპოვე და თუ გინდათ, თქვენც მოგიტანთო, ოღონდ თვეში ორჯოლი შაური მომეცითო. რამდენიმე ემაწვილმა სურვილი გამოუცხადა.

ერთხელ ერეკლეს «ძალვას თავ-გადანავალი» მოეტანა კლასში და ამხანაგებს უკითხავდა. ერეკლე შუაში უჯ-დათ, კარშიმო თვითონ შემოხვეოდენ და მათ კისკისს სახლვარი არა ჰქონდა. უფრო ბევრი იცინეს იმ სურათ-ხედ, სადაც ჰატარა ძალვა მებადეს უკდია ხელში და სცემს.

ამ დროს მასწავლებელიც შეძოვიდა და იკითხა მიზეზი მხიარულობისა და ემაწვილებმაც უზვენეს ერეკლესაგან მოტანილი წიგნი მასწავლებელმა გამართო, გადაძალა ზირველი ფურცელი და ლურჯ მელნით დაბეჭდილი შეძღვეტი სიტყვები ამოიკითხა: «ქართული სასახლხო ბიბლიოთეკა და საკითხავი.» ამ სიტყვებსედ მას დიმილი მოუვიდა.

— საიდან მიაგენი, ჭა, შე, ეშაკო, შენა იქ? ჭკითხა ერეკლეს. ემაწვილებმა გაკმიდეს ხმა და ხან მასწავლებელს და ხან ერეკლეს შესცქეროდენ. ერეკლე იღიძებოდა, ტოკავუ და და თქმას არ აზირებდა.

— «ბელადს» ტუილად კი არ ვეძახით!... დაიძახა ერთმა ემაწვილთაგანმა და ვეველას გაყცინა.

— სოქვი, რადას გახუძი! მიუბრუნდა ისევ მასწავლებელი ერეკლეს.

— იმ დღეს დეიდა ჩემთან მივიდოდი, სასახლეს რომ გაყცილდი, წყალი მომწუურდა და შევბრუნდი წყლის დასალეკად «შტაბის» აქეთ რომ დიდი ესოა, აი, დაბეც რომ შე ანთია სოლმე, იქა და მინამ «კრანტთან» მივიდოდი, ერთს ძალასიის ფანჯარაში წიგნები დავინახე, მივნიტაც ხალხი იყო და გახეთებს კითხულობდენ. ფანჯარაში ერთ წიგნსედ წავიკითხე, საემაწვილოაო, და ვინატრე: «ნეტა მომცა მეთქი.» მერე მოვიდა ერთი ჩემსედ დიდი ბიჭი და იძანაც წიგნებს დაუწყო ცქერა.

— ჭვიდიან-მეთქი ამ წიგნებს? ვკითხე იმ ბიჭს.

— ეიღვით კი არ ვიცი, ჭვიდიან თუ არაო, მაგრამ თუ ცინდა მოგცემენ წასაკითხად და შენც თვეში ერთს

აბაზს მისცემო. მე გამეხარდა ესა და მაშინვე შევალე კარი და შეველ ძალხინაში.

— ვინ აძლევს წიგნებს-მეთქი? ვკითხე ერთს კაცს და იმან იქვე ქალი მიხვენა. მე გამეხარდა, რომ ქალი იყო წიგნების მოძვედი იმიტომ, რომ ქალები უფრო გულკეთილები არიან კაცებსეოდ... აქ ერეკლეს იარმუკის ვაჭრები მოაგონდა, რომლებსაც განაც მას არა ერთხელ გამოუცდია თავში ჩარტემა.

— მიველ და უთხარ, რო წიგნი მინდა-მეთქი. იმან მაშინვე მოძცა ერთი წიგნი და, აი, ეს ქალაღი (ერეკლემ უჩვენა ქალაღი) და მითხრა, რო როცა ეს კანთავოო, მოდი და სხვა წიგნი წაიღეო, მეც წავიკითხე ის წიგნი და სხვა გამოვართვი... აი, ეგ მესამე წიგნია... თვის ფულიც მიცემული მაქვს — ორი შაური... ჩვენო-დენებისთვის ორ-ორი შაური ურთმეკვიათ თვეში...

— ორი შაური, რა იაფია! გაიკვირევენ ემაწვილებმა.

— აი, ყოჩაღ, ყოჩაღ!... უთხრა მასწავლებელმა ერეკლეს და შემდეგ დაუმატა — მაგრამ უფრო ყოჩაღი მაშინ იქნები, რომ შენს ამხანაგებსაც უბელადო და ამათთვისაც გამოართვა წიგნები.

— ჩვენ ვთხოვეთ კიდევ, უთხრეს ემაწვილებმა!

კათავდა გაკვეთილები. ემაწვილებმა აიღეს აბკები და წასვლას აჩირებდენ.

— აბა, ვისაც გინდათ წიგნები, გამოძევეთ, ჰორდა-ჰორ იქ წავიდეთ! დაუმახა ერეკლემ ამხანაგებს.

— მე, მე, მე მინდა დაიგრილა ჰევრმა ემაწვილმა და ერეკლეს შვიდამდე ემაწვილი დაედუნა.

წვიმიანი შემოდგომის დღე იყო. ქალაქის ქუჩებზედ ტალახი დომხალივით გათქეფილიყო და ძალიან ფაქისად და მორიდებით უნდა გველო, რომ ფეხსაცმელი კოჭანდის არ გაგტალახსიანებოდა.

— მეჩუ აბისთანა ტალახთან ფეხებით შეგვიშეებენ კი? თავიანთ ტალახთან ფეხსაცმელების დანახვასედ დაეკითხენ ერეკლეს ტოლები.

— რა არის, რომ ტალახიანია... ტალახია და რა უყო, მე ძალად სომ არ გაგტალახიანდი! იქ ისეთი კაი ხალხია, რომ თავისდღეში მაგისთანებსედ ხმას არ გაგცემენ, განა სხვა-და-სხვასავით არიან, რომ იატაკის გასწორისა ემინიანთ... იმ დღეს ისეთი ძველტანისამოსიანი და გამურული კაცი შემოვიდა რომ! თქვენ აქ წამოდით!.. უთხრა იმედიანად ერეკლემ და ბიბლიოთეკის კარებს მიაწვა. მაგრამ ემაწვილებმა უკან დაისიეს და შესვლას ვერა ჰბედავდენ.

— მოდით! ბძანების კილოთი და შუბლის შეკვრით დაუძახა ერეკლემ და ემაწვილებმაც შებედას. შესვლისათანავე მოიშვლინეს ქუდები და გამწვრივდენ რიგზედ. თანაც თავიანთ ტალახთან ფეხებს დასცქეროდენ და ტოკავდენ, თითქოს იატაკზედ ფეხების დადგმა არ უნდათო. ერეკლე კი მივიდა ქალთან და მისცა წაღებულ წიგნების ჩასაწერი ფურცელი და «ძალვა».

— ამათაც უნდათ წიგნები და, აი, მოწმობაც მასწავლებლისაგან, თქვენ რომ მითხარით. უთხრა გაბედვით ერეკლემ და მიაწოდა ზატარა ქაღალდის ნაჭერი.

ქალმაც გამოართვა «მოწმობა», ამოურჩია ეველას სათითაოდ საემაწვილო წიგნი, ჩაიწერა ეველას კვარები და ვაისტუმრა ემაწვილები.

გამოსცდენ თუ არა სამკითხველოს კარებს, კადიშა-
 ლეს წიგნები და ცნობის მოუვარეობით ჩასცქეროდენ შიგ
 და ერთი ერთმანეთს უქებდენ წიგნებს. «არა, ჩემი სჯობია,
 არა ჩემია, ჩემი სურათებიანია და შენი კი არაო». მართლაც
 რომლის წიგნშიაც სურათები არ იყო, თითქოს, სწეინდა
 და მარტო ამას ამბობდა: «ასლა რა უყო, რომ არ არი,
 იქნება აქ უფრო კარგი ამბავი სწერიაო.»

— როცა წავიკითხავთ, მაშინ გამოჩნდება, ვისი სჯო-
 ბია და ვისი არა—უთხრა ერეკლემ თავის ტოლებს.

— ფულები რომ არა გვთხოვს?— სთქვა ერთმა.

— ასლა რა არი, რომ არა გვთხოვს! ძერე მისცემთ..
 აი, მეც გუშინ მივეცი!—უთხრა ერეკლემ.

— ბიჭო და ასლა მე საიდგანლა ვიძოვო, ნეტა, ი
 ორი შაური? სოქვა ნანვით ერთმა ემაწვილმა, რომელსაც
 მართლაც სხვებსედ ნაკლებად ეცვა და ეტეობოდა ღარი-
 ბის ოჯახიდან უნდა ეოფილიყო.

— ნუ გეძინიან, მე მაქვს, გასესსებ და როცა იძოვო,
 მომეცი.—უთხრა დაბალი სძით და თვალების სამხაძით
 ერეკლემ, თითქოს არ უნდაო, რომ სხვებს გაეგონა, და
 გასწიეს გახარებულებმა შინისკენ.

მუღო და ხვლიკი

ერთხელ მუღოს, ამომძვრალსა
 მიწიდან, მზემ დააცუნა...
 არ იამა უჩვევს... პირი
 ხვრელისაკენ გაიბრუნა
 და სთქვა: „მიკვირს, სულიერი
 და უსულო მზის სხივებსო
 რათ შეჰნატრის, ამ სიცხეში
 სასარგებლოს რას ჰპოვებსო?
 „მე მზეში კარგს ვერას ვხედავ,
 თუნდაც სულ ნუ იქნებაო,
 მიკვირს, ან სხვას რას უკეთებს,
 ვის, ან რისთვის სჭირდებაო?“

გაიგონა ეს სიტყვები
 ხელიკმა, მყოფმა იქვე ახლოს
 და მიუგო: „მზისა ფასი
 რა გესმისო უსინათლოს?

„გასწი, გასწი, ბრმავე მიწაში
 და იქ დასტკბი სიბნელითო,
 ჩვენ კი გვინდა, მზეს უყუროთ
 და ესტკებოდეთ სინათლითო!

„გასწი, მაგრამ ის იცოდე,
 რომ ყველას მზე გვაცოცხლებსო;
 თუმც აგრე გძულს, უიმისოდ
 გააფშეკდი შენც ფეხებსო!...“

დუტუ მებრელო

ყურშას ამბავი

ლეგენდა

(რაქაში გაგონილი)

ველად ყოფილა ერთი კარგი მონადირე—ივანე ქვა-ციხელი. ამ ივანეს ჰყოლია ძაღლი—ყურშა. ყურშა განუყრელი ამხანავი იყო თავის პატრონისა. შეხედულობით ეს ძაღლი თურმე მეტად დიდი რამ იყო; „მისი თვალები—მთვარის ოდენიო,“ თათების დანაჩენი კვალი კალოს—ოდენიო. ხმა ისეთი დიდი ჰქონდაო, რომ მისი ყეფილი ცის გრგვინვას მოგაგონებდთაო; „მისი ნახტომი—სოკლის ოდენიო; ყურშას ნაწოლი—მინდვრის ოდენიო.“

ამასთანავე საკვირველი საზრიანი ყოფილა. თურმე ყურშა ხშირად მარტო წაეიდოდა მთებში და უდაბურს ტყეებში. ცალიერი კი არასოდეს არ დაბრუნდებოდა. საუკეთესო ნადირებს დაუჭერდა და მოუტანდა თავის პატრონსა. ამისთანა ძაღლი რომ პატრონს ძლიერ ჰყვარებოდა, რა გასაკვირველი იქნებოდა.

პატრონიც ძვირად აფასებდა ყურშას ამაგსა და არას ზოგავდა იმისათვის. „ყურშას ვაჭჰვედი პურსა ქადასაო, ყურშას ვაბამდი ოქროს ჯაჭვითაო და სხვ.—ასეთი ამბავია ყურშა მონადირე ძაღლზე დარჩენილი ხალხში.

ყურშას სახელი ყველგან გავარდნილი იყო და მას ყველანი კარგად იცნობდენ. არა ერთს მონადირეს შეუხედნია იმისთვის ნატერის თვლით! ერთს მშვენიერს დღეს ყურშა აღარსადა სჩანდა. პატრონს სანადიროდ წასული ეკონა და გულშიც არა გაუვლია რა, მაგრამ გავიდა ორი-სამი დღე და ყურშა კი არსად იყო. მაშინ ეცა ელდა პატრონსა. ადგა და გაუდგა გზას კავკასიონის მთებისკენ, ე. ი. იქით, საითაც ყურშამ ხშირად იცოდა სანადიროდ სიარული. ბევრი

იარა ივანემ; არ დაუტოვებია არც ერთი სანადირო მთა-კლდე, რომ არ შემოეფლოს, მაგრამ ღონეს ვერას გახდა. დაღონებული და თავრეტ დასხმული დაბრუნდა შინ. მეზობლობაშიც ბევრი ძებნა და გამოკათხვა ჰქონდა ამის შესახებ, მაგრამ მთას გაჰქრა, თუ ბარს გაჰქრა, ვერა გაიგორა იმისი ასეველ დასავალი. ივანე დარწმუნდა, რომ სწორედ რაღაც უბედურება ეწია ჩემს ყურმასაო; ცოცხალი აღარსად უნდა იყოსო.

გავიდა რამდენიმე ხანი. პატრონს ჯერ კიდევ გამოგლოვილი არ ჰყავდა, რომ ყურმა უფერად კარს მიადგა. საწყალი ძაღლი ცალიერი ტყავი და ძვლები-ლა იყო; ყელზედ ოქროს ჯაჭვის ნაცვლად ქერქის საბელი ება. მაშინ კი მიხვდა პატრონი, რომ ეს უკუღმართის ხელისაგან უნდა ყოფილიყო დატყვევებული და საბრალო პირუტყვის ბოლოს მაინც თავი დაუხსნევია და განთავისუფლებულა. ივანე მივალერსა თავის საყვარელს მეგობარს და თან მოსთქვამდა:

„ყურმას ვინ ჰკადრა ქატო ქერისა?

ყურმას ვაჰმევედი პურსა ქადასა!...

ყურმას ვინ ჰკადრა ქერქის საბელი?

ყურმას ვაბამდი ოქროს ჯაჭვითა!“

ყურმამ მალე მოიხადა ტყვეობა და შეიქმნა უწინდელივით მშვენიერი.

ერთხელ ივანე ქვაციხელი და ყურმა სანადიროდ წავიდნენ კავკასიონის მთებში. ბევრი იარეს, მაგრამ ნადირის კვალიც ვერსად იპოვეს; მესამე დღეს ივანემ მოჰკრა თვალი ერთს საარაკო დიდსა ჯიხესა. გამოუდგა უკან და თან ყურმაც, მაგრამ არ იქმნა, ვერას გზით ვერ მიეკარა ისრის სასროლზედ. ბევრი სდიეს მას და ბოლოს ნადირი გავიდა თვალ აუწვდენელს პიტალო კლდეზედ. მონადირემ აკეთა თოვლის გუნდა, იგროვა კალთაში და შეუდგა კლდესა. სადაც ფეხის დასადგამი არ ჰქონდა, იქ თოვლის გუნდა აკოსა, ადგა ფეხი და ამ გვარად ავიდა კლდეზედ. იქ როგორც იყო, მიეპარა ამ ჯიხეს და მოჰკლა. დააპირა ჯიხეის წამოდება; მაგრამ გზა არსაით

იყო. ის თოვლის გუნდები მთლად ჩამომდნარიყო. დარჩა ივანე იმ კლდეზედ. სარჩოდ იმას და მის ყურშას ჯიხვის ხორცი ჰქონდათ. მაგრამ ის მალე შემოვლიათ და დაუდგათ სიმწრის დღე. ყურშა თავის პატრონთან იყო და არ შორდებოდა. ბოლოს პატრონს გაუეღვა თავში — მოდი ყურშას დავკლავ და ეგების ორიოდ დღე მაინც კიდევ ვიცოცხლოვო. დაკლა და გაატყავა კიდევცა. მოთალა ხორცი და მოემზადა საქმელად, მაგრამ ტყუილად: გულმა ყურშას ხორცი არ მიიკარა. დააჩერდა საწყალი მონადირე ყურშას ხორცს და ასე მოსთქვამდა:

„ყურშაო, შავო ყურშაო!
 შავო და შავის დღისაო!
 შავს დღეზედ დაბადებულო,
 შენ შავის პატრონისაო!

„ორნიე შიმშილმა შეგებნიდა,
 გზა არსად გექონდა სავალი.
 უნდა შეგჭამო, ყურშაო,
 მეტი არ არის წამალი!

„ყურშა დავკალ და გვერდს მიდევს,
 აღმასის დანაც ზედ მიძევს;
 მითლია, ვერ მიჭამია,
 სულიც ვერ წამიწყმედია! *)

როდესაც ივანე ამ განსაცდელში იყო, მისი ნათესაობა ჯავრი-საგან აღარ იყო. არაოდეს ამდენი ხანი არ დაჰგვიანებიათ მონადირეებს. ნათესაეებმა თავიანთი ჯავრი თავის მეზობლებს აცნობეს. სოფლის რჩეული ბიჭები ფიცხლავ შეიკრიბენ და გაუდგენ მონადირის საძებნელად. დიდის ხნის ძებნის შემდეგ იმათ მოესმათ ერთის მაღლის კლდიდან კაცის ხმა. აიხედეს და იცენეს, რომ ეს ივანე იყო. კაცო! მანდ რამ აგიყვანაო? — იმან იქიდან ჩამოსძახა თავისი თავგადასავა-

*) იხილე „ივერია“ — 1890 წ. № 74.

ლი. სხვა ღონე ვერა ნახეს რა და შესძახეს: თივას მოგიტანთ და გაგიფენთო; შენ მადედან გადმოხტო. მონადირე უარზედ იყო და ცხარეს ცრემლით მოსთქვამდა: ჩემი ყურმა აქ მოვკალი და მეც აქ უნდა მოვკვდეო. იქ შეიკრიბა მთელი მისი ჭარისუვალი და ვეცდრება, თავს ნუ იკლავ და გადმოხტო.

ბოლოს ამ მოგროვილს ხალხში გამოერია ერთი თმებ-გაშლილი და შავებით შემოსილი მეტად მშვენიერი, ახალგაზდა ქალი, რომელიც ცხარი ცრემლით სტირის და მოსთქვამს. ეს იყო ივანეს ცოლი. მან შესძახა; ივანესა: „ნუ თუ ყურმაში გინდა გამცვალო შენი საყვარელი ცოლიო? ამ სიტყვების გამგონემ ივანემ ვედარ სთქვა უარი და დათანხმდა გადმოხტომაზედ. სოფლებმა მოუტანეს ურმებით თივა და დაუუენეს კლდის ძირში. აიწია მონადირე და გადმოეშვა, მაგრამ... თივა შორს დარჩა. საწყალი მონადირე ჩავარდა თვალ აუწვდენელს ხრამში, სადაც მას მიწამდის სული არ დაჰყოლია.

მთელი მისი სოფლის ხალხი, დიდი, თუ პატარა, სულ აქ მააწყდა. გაუკეთეს კუბო და წამოასვენეს სოფელში. თმებ-გაშლილი ცოლი მწარეს ხმით მოსთქვამს და მას ბანს ეუბნება მთელი სოფელი.

„ყურმა“ *)

„ყურმაო, შავო ყურმაო!
 შავო და შავის დღისაო!
 შავს დღეზედ დაბადებულო,
 შენ შავის პატრონისაო!

„ყურმა გავგზანე, გავგზანე
 სანადიროს, ნადირობსა;
 მისგან მოველი მოველი
 ნადირსა სასადილოსა!

*) ხალხი ამ ლექსს მღერის ფერხულში ორ-პირულად და ემჩნევა მეტად უხილის და გლოვის ხასიათი.

„ყურშა მისდევდა, მისდევდა
ნადირსა შავის ტყისასა;
ყურშას ყეფილი, ყეფილი
ქუხილსა ჰგავდა ცისასა!

„ყურშას ნახტომი... *)
სოფლის ზომერთი ..
ყურშას ნაწოლი...
მინდერის ოდენი...

„ყურშას თათები...
კალოს ზომერთი...
ყურშას თვალები...
მთვარის ზომერთი...

„ყურშას ეინ ჰკადრა
ქატო ქერისა. .
ყურშას ვაჭმედი...
პურსა ქადასა...

„ყურშას ეინ ჰკადრა, ეინ ჰკადრა
ქერქის საბელი!...
ყურშას ებამდი...
ოქროს ჯაჭვითა...

„შავო ყურშაო, ყურშაო
შავო და შავის დღისაო!
შავს დღეზედ დაბადებულო,
შენ შავის პატრონისაო!

„ორნიე შიმშილმა შეგვებნიდა,
ვზა არსად გეკონდა საეალი!
უნდა შეგჰაჰო, ყურშაო,
მეტი არ არის წამალი!

*) უკანასკნელი სიტყვა სიმღერაში გამეორდება.

„ყურმა დაეკალ და გვერდს მიღევს,
 ალმასის დანაც ზედ მიძევს;
 მითლია, ვერ მიჭამია,
 სულიც ვერ წამიწყმედია!...“

„ჰეი, შენ ძმაო ივანე!
 ჯიხვითათვის რა გიქმნიანო?
 შენი შეილდი და კაპარჭი
 ნეტა რად გადგიგდიანო?“

„გამოვეყე ჯიხვების კვალსა,
 ნახტომსა ჯერნებისასა;
 აქ დაეინახე ჯიხვები,
 ჯიხვები შავის კლდისაო!
 მაგრამ გზა ველარ ვიშოვე,
 ველარ ჩამოვეღო ძირსაო!“

„ივანე! მას არ იტყოდი
 კლდეში არ მეშინიანო?
 რად ვერ ჩამოხვეღე, ვაჟ-კაცო!
 სირცხვილის არ გცხვენიაო! და სხვანი...“*)

ს. დათეშვიძე

*) ამის ლექსი საუბედუროდ სრულად ჯერ ვერ მიშოვნია და შეიძლება რომელიმე მივარდნილს სოფელში იყოს დარჩენილი და შემდგომში მაინც იქნება სრულად მოვიპოვოთ.

ჩვენი ფუტკრის ამბავი

ანა ფუტკარსედ სასარგებლო მწერი იქნება მთელ
 დედა-ძიწის ზურგზედ? რით გნებავთ რომ იმის-
 გან არ ვსარგებლობდეთ? ეს ღვთისთვის საუკუ-
 რებელი და დასანთები წმინდა სანთელი, ეს კიდევ
 ქვეყანასედ უუტკბილესი თაფლი. მეტს რაღას მოითხოვს კაცი
 ბანჯკვლიან, მწარე კბენარა ფუტკრიდან? მე თუძცა ძლიერ
 მიუვარს თაფლიცა და სანთელიც, მაგრამ ჩვენ ფუტკრის
 გეჯასთან (სკა) მისვლა კი ძლიერ მეჯავრება. მეჯავრება მი-
 სვლა იმიტომ, რომ მეძინიან ფუტკრის უბენისა. არა ერთ-
 სელა და ორჯელ მასსოვს იმათი ოინები. რამდენჯერ და-
 მხვევიან და სულ «ვაი დედა» უძახნიებიათ ჩემთვის, ჩვენი
 ფუტკრები სომ ძლიერ ნავსები არიან. ან კი ვინ იფიქრე-
 ბდა ჩვენ ფუტკარს გავიჩენდით! მსოფლოდ ერთსელ მამა ჩემს
 ტეში ერთ ადგილას სეში ენახა ფუტკარი. თურმე დი-
 დი ხანი იქა ეოფილიყო და ბევრი თაფლიც ჰქონიყო.
 მამას ხე ძირში მოეჭრა, გაესეთქნა, თაფლი ცაღკე ამოედო
 და ფუტკარი კიდე დაეჭირა. შინ რომ მოიტანა, ჩვენ ზა-
 ტარებს თაფლი გაგვეხარდა და მამას კიდევ ფუტკრის და-
 ჭერა უხაროდა. მამამ გეჯა განაკეთა, ბოსტანში დადვა და
 შიგ ჩვენი ახლად შექნილი ფუტკარი დაასახლა. ერთი გე-
 ჯიდან მეორე წელსა ორი გეჯა გაგვიხდა, თან-და-თან იმა-
 ტა და ახლა ათი გეჯა გვიდგია. ჩვენ უფრო მეტი ფუტ-
 კარი უნდა გვეავნდეს ახლა და უფრო ბევრს თაფლს უნ-

და ვლენულობდეთ, რომ მამა ჩემს სხვისთვის დაეჯერებინა, უწინდელი გეჯების მაგვირბად ახალი მოკონილი გეჯები გაეკეთებინა, სდაც ფუტკარი თავისუფლად იცხოვრებდა და უფრო ბევრ თაფლს გააკეთებდა — მაგრამ მამამ სხვებს არ დაუჯერა, ისევ უწინდებურ გეჯებსა ხმარობს, ფუტკრებიც შიგ ხან-და-ხან იხრცებიან და თაფლსაც იმდენს ვერ ღებულობს: ხან ჭიები, ხან თაკები ესტუმრებიან გეჯაში და ჩვენ წილ თაფლს ისინი შაექცევინან. ესეც კი ბევრია მამა ჩემისაგან, რომ ერთი გეჯიდან ათი გაჭხადა, იქნება ღმერთმან ერთი ორად და სამად გვიმრავლოს ფუტკარი, იმდენი თაფლი ავიღოთ, რომ ჩვენც გვეყოს და სხვებიც მოვიმადრიელოთ.

ოხ, ღმერთო ჩემო, როგორც სალხს, ცხოველებს და ფრინველებს, ძწერსაც კი სცოდნია და ჭქონია თავ-და-რიგი ცხოვრებაში. რამდენიც კი ვაკვირდები ჩვენი ფუტკრების ცხოვრებას, მიკვირს და გაბკვირებიან ამითი წეს-წიობილება. ამათ უფროსი დედა-ფუტკარიცა ჭევათ, როგორც მეფე მბრძანებელი, ეველაფერსა განაგებს და ეველა დანარჩენს ფუტკრებსაც ეძინიანთ ამისი. რო მიდიოდეს დედა-ფუტკარი გეჯაში, ეველა ფუტკრები მოწიწებით ჩამოეცლებიან და გხან აძღევენ; ისიც მედიდურად, თავ-მოწონებით გაივლის ხოლმე გეჯაში. მართლაც რომ თავის მოყვანილობით, სიდიდით და ქცევით დიდათ განიჩევა დედა ფუტკარი სხვა ფუტკრებიდან ერთი რიგობა მუშა ფუტკარია, მეორე კიდევ მუქთა ჭამია ფუტკარი. მუშა ფუტკრები საიდან სადამდის მიდიან ევავილებიდან და ხეხილებიდან ხარკს ღებულობენ, სიტკობს სწუწნიან და სასრდო თაფლს ეწოდებიან

გეჯაში. იქ კი მუქთა ჭამია ფუტკრები უსვინდისოდ შექცევთან სხვის ნაშრომსა, მოტანილსა....

ჩვენი ფუტკრები სამთარში ძლიერ მოწყენილები ჩუმათ არიან სოლმე, გეჯიდან სმა არც კი ისმის იმათი, სიცოვისაგან დასუსტებულები და თანაც უსასწრდოებისაგან ერთ ადგილას გეჯაში მიმწვედულები არიან. მე სრულებით აღარ შეძინიან სამთარში იმათთან მისვლა. როცა ახალ წლის დამით მამა გეჯებს ახდის სოლმე თაფლის ამოსაღებათ, მეც სანთლით ხელში თან დავდევ, მამა ამოაღლებს სოლმე გეჯიდან კოლტო კოლტო თაფლის ნაჭრებს: დავაწეობთ საინსედ და მივარბენინებთ სოლმე შინისკენ. ახალ-წლის დამითვე დავბერდებით ტკბილად თაფლითა, გოზინაყს ბევრს გავაკეთებთ სოლმე. მამა ჩემი სულ კი არ ამოიღებს გეჯიდან თაფლსა, სოკს იქ დაურჩენს ფუტკრებს საჭმელად, რომ შიმშილით არ დაიხცონ. ხანაც სოკ გეჯაში, თუ თაფლი არ იქნება, ქონს ჩაუდებს, თურმე ქონსაც კარგათ შეექცევან. ან კი რა ქნან, საწელებმა, სამთარში სად წავლენ, სად რას იშოვნინან: მთა და ბარი მოტიტვლებულია, უნდა გასძლონ, როგორც იქნება გასაფხულამდის, სინამ ჭვარში სითბო ჩავარდება, მთა და ბარი ვაიღვიძებს, დედა-მიწა გათბება და ეველს მცენარეებიც აუვავდებიან; მაშინ ჩვენი მძინარა ფუტკარიც გაიღვიძებს და უუურე იმათ სეირს, ხან საით გაუტევენ და ხან საით. ჩვენ იმათ ლოლიაობისაგან აღარა ვართ, ვესვეწებით შორს ნუ წახვალთ, არ დაგვეკარგოთ. თუ კიდევ არ გაგვიგონეს, ჩვენები ბარანბოთი, ტაშტითა და კასრით გამოუდგებიან წკარა—წკურით და რაკა-რუკით, ისევ უკან

მობრუნებენ სოლმე, ხანაც ხანაცს შეკავრით და ისევ ვი-
 ბრუნებთ. სწორეთ ოძია ამათი მობრუნება. და თუ უცხო
 ფუტკარი ეწიათ, მაშინ ხომ უფრო დიდი ოძი გაიმართება.
 საკვირველი ის არის, რომ მამას არ ერჩიან, ისე თავისუფ-
 ლათ გაატარებს ხელს სოლმე გეჯაში, რომ ფუტკრები ვერ
 შეჭებდავენ კბენას, სხვა კი უცხო ვინმე რომ მივიდეს, ვაი
 იძის ბრალი. ისე დასნიებენ, რომ კაცმა ვეღარ იცნოს,
 ჩვენი ძურკა და ვასკაც ბევრჯელ გამწვავებულან. ერთ-სე-
 ლაც ჩვენი ვასკა გეჯასთან მისულიყო, დაჭხვეოდენ ფუტ-
 კრები და ისე დაეკბინათ, რომ ვეზვილივით ღუღუღები და-
 ასნა, ბევრი ვარბენინეთ ვასკა, ძლივს მოვამორეთ ფუტკრე-
 ბი, კარგა ხნობამდის ვეღარ გამოდგა ჩვენი ვასკა, ცო-
 დვით შედ. ვეღარც კი ვჯდებოდით. მეც კი ბევრი ოინები
 მახსოვს ჩვენი ფუტკრისაგან, მაგრამ როცა ტბილს თაფლს
 შევექცევი, ვეღაფერი ძავიწედება. იმათ შიშით ბოსტანში ვე-
 ღარ შევდივარ. ჩემ წილ ქლიავს ისინი შეექცევიან და მე
 კიდევ ქლიავის წვენიდან გაკეთებულ თაფლს წავარტმევ
 სოლმე ფუტკრებს და ტბილად შევექცევი. ასეთი ქცევა და
 ხასიათი აქვს ჩვენ ფუტკარს და არ ვიცი სხვებისა როგო-
 რი ხასიათისანი იქნებიან.

გ ა შ ა ფ ხ უ ლ ი

იპარება ზამთარი,
ძალ-ღონე გამოვლია,
და თვალს არიდებს გაზაფხულს!...
რა ცუდი მასპინძელია?!..

კარის კაცებიც თან მიჰყავს:
ანთება, სურდო და ხველა:
„წინ წყალი, უკან მეწყერი!...
წყალმა წაიღოს სუყველა!...“

მის ნაცვლად ველით გაზაფხულს;
ჟუჟუნა მშგენიერია!...
იმისი ტანისამოსი
უცხო და მრავალფერია!

წინ მოუძღვიან ჩიტები
მაყრულით საამურითა.
ბუღბული ჩანგით დახედება
და შაშვი სალამურითა.

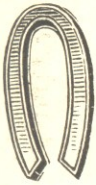
მერცხალი მახრობელი
ჭიკჭიკით მონაფარდია
და სუნნელების მბრკვეველად,
მზათ ზამბახ, ია, ვარდია.

ქვეყანა მაჯას გაიხსნის,
გული დაუწყებს ძგერასა
და საიდუმლო სიმებით
იწყებს ბუნება ჟღერასა!

რა მასწავლა ტბამ ზამთარში და ზაფხულში

ამბავი ე. ნ. ვოდავაშვილისა

(ნათარგმნი)

ს ხალხი, რომელიც ყოველთვის ცხოვრებს ქალაქ ადგილას, თავის დღეში ვერ მიხედება, რა ძვირფასია სოფელში მცხოვრებთათვის სიახლოვე ტბისა, ანუ მდინარისა. პირველი წელიწადები ჩემი ყმაწვილობისა მე გავატარე სრულიად მივარდნილ ალაგას. არა თუ სამაზრო ქალაქი მინახავს, არც კი ვიცოდი თუ არის სადმე სამუშაო ქარხნები ანუ ღუქან-ბაზარი.

ყოველ სიამოვნებას, სიხარულს და მწუხარებას, ზამთარსა და ზაფხულში, — ეპოულობდი მე ჩვენ პატარა ტბაში. იმან არა თუ მარტო ის მასწავლა, რომ თვალი მედევნებინა რაც ჩემს გარს ხდებოდა ბუნებაში, დამახლოვა კიდევ ბევრს იმ ხალხთან, რომელნიც იქ მუშაობდნენ და პატივი მაცემინა იმ ყოჩად მუშაკათათვის, რომელთაც პირველში უკუთურად ესთელიდი; თვით ნაზად ჩვეული თანდათან წაეთამამდი და გაეყოჩალდი, რაც შემდეგ ცხოვრებაში ძალიან გამომადლა.

ათი წლისა რომ შევიქენ, დედამ ნება დამრთო მარტო სიარულისა, მხოლოდ ერთთაეად სახლიდან შორს წასვლა ამიკრძალა.

ყველაზედ ახლო ტბა იყო და ამიტომაც ის შეიქნა ჩემი სასიერო ადგილი. ზაფხულში, როგორც მზე ამოვიდოდა, მე საჩქაროდ დავაელებდი ხელს შარსა და ნეესკავს, გაერბოდი ტბისაკენ. მაშინვე ვიშიშვლებდი, ნეესკავს მივაყუდებდი ხეს, ტანისამოსს გავფენდი ტოტებზე და დავიწყებდი ბანაობას: ვაპარკუყუნებდი წყალსა, ფეხების ქნევით დავაყენებდი თეთრ ქაფს, ჩავიყურებულავებდი, ვცურავდა, როგორც იხვი. ოჰ! რა როგად მიხაროდა, რომ თან არ მყავდა ჩემი ბუსხუნა გაღია, რომ არავინ მაჩქარებდა წყალიდან მა-

ლე ამოსვლასა, ხელს არავენ მიშლიდა ჩემ გამბედაობასა. თითქოს მოწმენდილი ლურჯი ცა მყავდა მფარველად, მეც მაღლობელი დედჩემისა, თავისუფლების მოცემისათვის, არ ვიფიწყებდი განსაცდელს და ვფრთხილობდი, რაც უნდა გარდამეტად გართულებიყავ სიცვლქეში. რა სიამოვნებაში ვიყავ; იმისთანა მხიარულს ვალობას დამჭიკჭიკობდნენ ჩიტები და ბანს ვაძღვედი... თითქოს ჩემი ყურადღებისათვის მეთამაშებოდნენ ისინი, ნამეტურ შოშია და წყალ-წყალა ლამის მისვამდნენ ლოყაზე თავიანთ მსუბუქ ფრთებს, ისე ახლოს დაფრინავდნენ ტბაზე, ჩემ-თავით. წმინდა კამკამ წყალში მე ვარჩევიდი მოთამაშე თევზებს. ამათაც ჩემსავით უნარიანთ თავისუფლება, ვფიქრობდი მე.

სიცხეში, მაშინვე გავგრილდებოდი ცივ წყალში, საჩქაროდ ჩავიცვამდი. ჩამოვჯდებოდი ჯირკზე და ვადვისროდი ანკესს. აი! ჭია გაინძრა! სჩანს თევზი ხედავს ჭიას და სიფრთხილით ეხება, რომ არ მოსტყუედეს. აჰა! მოსტყუედა, ჭია ჩასძირა, — სჩანს მოხვდა. მოდი აქა სულელო! საცოდავო, რა ადვილია შენი მოტყუება.

იმის მაგიერად, რომ კავიდან ჩამომელო თევზი მე ჩამოვგლიჯე ლაყუჩი და ის უსულოდ დაეცა ჩემ ფეხთან. ღმერთო! რა საცოდავია! რარიგათ ეტკინებოდა. მხურვალეთ მივიკარ საბრალო თევზი ტუჩებზე და უკანვე ჩავაგდე ამხანაგებთან.

თუმცა თავისუფლება მივეც, მაგრამ ძალიან ვაენე იმ თევზსა, ვფიქრობდი მე. უთუოდ ისე უნდა მოეახდინო, რო ცუდათ არ მომიგონოს. იმავ წამს გადაეყარე რაც ჭიები მყავდა შეგროვილი სათევზაოთ. რაოდენი თევზები მიეხვიენ თავიანთ გემრიელ ლუკმას!

მე დაეუმეგობრდი თევზებს, ყოველ დილით ისინი მხიარულად მოსტყურავდნენ ჩემთან, როცა ჩაფეყრიდი ხოლმე საქმელს.

ერთხელ ჭიეჭაემა, ჩემ თვალ წინ აიღო ჭია, რომელიც ხელიდან გამეარდა. დაეინახე სადაც მახლობლად ჩირგვებში ჩაფრინდა. იმის ჭიკჭიკზე მალე მიეაგენ კვალს, გადაესწიე ჩირგვი და ტოტებში ევაოვე პატარა ბუდე, საიდანაც გამოიყურებოდა და ფრთხილებდა

სამი პატარა თავი. ბარტყები წრიპინებდენ, დიდათ ალებდენ პირსა, ეკროდენ დედას, რომელიც სათითაოდ აძლევდა ჭიას.

ბუღის მახლობლად გავმართე ფიცარი, რომელზედაც ყოველდღე ვაწყობდი პურს, მარცვალს, ბუზებს, ჭიებს და ხილსა თუ მინდოდა დათვლიერება რისამე, ხეს ამოვეფარებოდი და იქიდან ვინჯავდი. ისე შემეჩვიე რომ აღარ ფრთხვობდენ ჩემგან ჩიტები, და დედა მათი ჩემთან ასწავლიდა თავის პატარა ბარტყებს ერთის რტოდან მეორეზე ფრინვას.

ტბის პირზე ყოველთვის ება ნავი. აღრევაც ვჯდებოდი ნავში, რომ ახლოს მიესულიყავ ლერწმებთან, რომლის გლეჯა მიყვარდა და ჩემი პატარა ძმისთვის ჯოხების კეთება, ხან ვგლეჯდი ლამაზ ყვითელ ყვავილებს. მაგრამ ამ ხანად კი გასეირნება მომსურდა. თამამად დავიწყე ნიჩბის სმა და კარგად შორს წაველ ნაპირიდან, მაგრამ მკლავი მალე დამიბუჟდა შეუჩვევარ შრომისაგან და ნიჩბი ჩამივარდა წყალში. პირველში შეგკრთი, უფრო იმიტომ რომ ცა მოღრუბლული დაენახე; მაგრამ დაწყნარებულმა ტბის პირმა და გარს სიმშვიდემ მალე დამამშვიდა; თავი მალლა ავიღე და დავიწყე ყურება ცაში.

ჩაოდენი ღრუბელი ირეოდა! ამ ხანად ისეთი დაღვრემილი, ჩაშავებული სანახავი სახე ჰქონდა, იმისთანა უცნაური მრისხანე ფორმას მიიღებდა, რომ თვალი მათზედ დამრჩა. აი, ერთი ღრუბელი დაუახლოვდა მეორეს და, აი, საოცრება! აშკარად გავარჩიე არა თუ მარტო ჩემი ბებერი, უხუცესი პაპა, არამედ იმისი გრძელი ქალარა წვერიც. პაპა, რომელსაც ყველანი პატივს სცემდენ ჩვენსა, იყო გადაბრუნებულ ცხერის ტყავში,—საყველიერო ბერიკის ტანთ საცმელში. უცებ პაპამ დამიქნია თითი და ერთ წამზე ბებერ პაპის მაგიერად გამოჩნდა ვილაც საშინელი მოჩვენება: გრძელ ფეხებიანი და დიდ-თავა, უთუოდ ეს ის საშიშროებაა, რომლითაც მაშინებდა აღრე პაპაჩემი, ტყუილად არ გამოამეცხადა მას შემდეგ. ფიქრად გავივლე თუ არა ესა, ჩემ წინ მშვენიერი პატარა ბატკანი გაჩნდა.

უცებ დაუბერა ქარმა, შორიდან მოისმა ქუხილი, ცა ჩამობნელდა, აიშალა პატარა ტალღები, დაიწყა წვიმა, და ნავი წაიღო

თუმცა ნაპირის ახლოს, მაგრამ ნაღი ხან აქეთ ქანაობდა და ხან იქით და ყოველ წამს გადაბრუნებას აპირებდა. შიშისაგან თვალთ ამიჭრელდა: აქ რაც ძალი მქონდა საშინლად შევკვივლე.

მე თითქმის უგონოდ ვეგდე და მაშინ გამოფეხიზლდი, როდესაც ჩემ გვერდით გავიგონე ნაცნობი ხმა მაქსიმე მეთევზისა, ყელამდინ იდგა წყალში და ცდილობდა ჩემი ნაღისათვის მოედო კავი, მაგრამ ქარი და ტალღები ხან უკან აგდებდა ნაღს, ხან მაქსიმეს ნაღს აშორებდა. რამდენჯერმე კურვიდ წამოვიდა ჩემ საშველად, ნაღს მოახწევდა ხოლმე, მაგრამ ვერა გზით ვერ ჩაავლო ხელი,— ისე გლევდა ქარი ნაღს სხვა მხარეს. ბოლოს მაქსიმე შეჩერდა ფეხზედ სადაც ყურებამდინ მიაღვა წყალი, მხოლოდ მაშინ ჩაიგდო ხელში ნაღი.

სულ პირველად იმ აზრმა გამიელვა თავში, რომ ყველას ბოლო მოელო: ახლა აღარსად გამიშვებს მე დედაჩემი, რაკი ამისთანა შემთხვევა მომივიდა, რა გაფთხილება მართებს კაცსა... თავისუფლების დაკარგვის აზრმა შემიწუხა გული.

— დედამ იცის? დედამ გამოგვზანა ჩემთან? მივაყარე მე კითხვები, როდესაც მაქსიმემ ძომაწვდინა ხელი ნაღიდან გადმოსაყვანად.

— არა... მე აქ ბადეს ვესროდი... ისე გავიგონე... ემადლობ ღმერთსა რომ არა მოხდარა...

— თუ ღმერთი გწამს, ნუ შეაშინებ დედას, ნუ ეტყვი...

— განა არ ვიცი, წასულს არა ეშველებარა, მხოლოდ შიშს მოუმატებ... მეც ქალი მყავს,— წარმოსთქვა მან სიჩუმეს შემდეგ, შენზე უმცროსია; მაგრამ მგონია იმას ეს ამბავი არ დაემართება, ყოველ განსაცდელს ის თითონ გამოუძვრება. აი, ამას წინად ამაზედ უარესად აღელვებული იყო ტბა... მე კი შერიგებული ვიყავ იქაურ მებატონესთან ცოცხალ-ცოცხალი კობორჩხალა უნდა მიმეტანა, დაგვიანება არ შეიძლებოდა, თევზი დაიძინებდა, თავს ვერ დავანებებდი. აი, აქ გოგომ ჩემს მაგიერად საქმე უკეთ გაარიგა. ცხადია, შენ ვერ წაიღებ თევზსა,— აღერსიანად დაუმატა მაქსიმემ, და თვალბში ჩამაცქერდა. თუ ნაღით სერიზობა მოგსურდა მარტოკასა, არ

გაწყენდა ჩემი ქალისაგან გესწავლა, ნიჩბების ხმარება... წელან ლეკვსა ვით წკაოდი... გეფიცები, შენ ყვიროდი, მე კი ვფიქრობდი ლეკვი ხო არავენ ჩააგდო-მეთქი ტბაში, და მაქსიმემ გაღიხარხარა.

ამ დროს უცებ თვალში მომხვდა მაქსიმეს ხელი შეხვეული, დასველებული ნაჭერი გახსნოდა და იარა სჩანდა.

გუშინ ეს კაცი დაჭრილის ხელით მოვიდა ჩვენთან მაღამოსათვის. დედა ჩემმა მომცა მაღამო და მიბძანა იმის ხელის შეხვევა; მაგრამ როდესაც დავხედე ჭუჭყიან და სისხლიან ხელსა, შემეზიზნა და უარი ვსთქვი უცოდინრობითა.

თვით ეს კაცი, რომელსაც გუშინ მე ვერ გაუფიქვე მცირე სამსახური, არ უკუდგა ეშველა ჩემთვის, მაშინაც კი, როცა უნდა ბევრს ხანს მომცდარიყო და ცივ წყალში ეკანკალა. მე დავიზიზნე იმ კაცის ხელი, რომელიც თავის შრომით ასაზრდოებს სახლობას და თავის ჭუჭყიან მძიმე შრომაში წამიც არა აქვს თავისუფალი, არც კი შეუფერხნია, თუმცა კარგად იცოდა, რომ ის კარგავს თავის ძვირფას დროს უსაქმურ ცხოვრებაში განებიერებულ ბავშვისათვის, როგორც ვიყავ მე მაშინ.

ზამთრობით სხვა სიამოვნებას მაძლევდა მე ჩვენი ტბა. ბევრი ნაცნობი გოგონები მყავდა ტბას ვაღმა; ზაფხულში მათი ხშირად ნახვა არ შეიძლებოდა: ამიტომ როცა ტალღები აიშლებოდა, მაშინ საშიში იყო ნავით სიარული და გარს მოვლა შორსა; კაი დარში ვერ ჩავიგდებდით მენავეს, ამისათვის, რომ მაშინ მინდორში მუშაობას უნდებოდნენ.

როგორც კი დადგებოდა სიცივე და ტბაზედ გადფინებოდა სქელი ყინული, მაშინვე ნაცნობ ბავშვებთან გავწყვედი. შევაბამდით მსუბუქ მარხილს, ჩამოგვიდებდით ცხენებს ქლარუნებს და მივაქროლებდით სწრაფად.

აქა იქ სჩანდა ნაძვის ხეები, გარს ჯირკვებ მიყრილი, რომ უცბად არავენ დასჯახებოდა. არც სახლები იყო, არც ლობეები, არც ტყე, — სულ მთლად გარდაშლილი თოვლი, გრძნობ მხოლოდ, რომ გული ძალზედ გიცემს ჩქარის სიარულისაგან, მაგრამ გინდა უფრო

ჩქარა და ჩქარა მიდიოდე. მეეტლე ხან მომართავს სევდიან სიმღერას და ჩვენც დაელონდებით; ბოლოს მხიარულად მოუქნევს შოლტს ცხენებს და სიმღერასაც შესცვლის მხიარულზე, — და ჩვენ გულსაც სიამოვნება მოგვეფინება.

როცა ბევრი შევიყრებოდით, იმავ ტბაზედ წავიდოდით, გავიკეთებდით ლამურებს და დაესრიალებდით, ანუ უცქეროდით თევზის ქერას. იქ ბერი რამ მაკვირებდა მე: რად არის ეხლა აქ ამისთანა ყინვა, ეფიქრობდი მე, და ტბაში ძირამდინ წყალი კი არ გაყინულა? ჩამტვრეულ ყინულში იმ ტბიდან ამოვიღებდი ჯამით წყალსა, დადგამდი სერზე და წყალი მაშინვე გაიყინებოდა. ჯადო აქვს გაკეთებული ამ ტბას სიცივისა თუ რა არის? თევზებიც რატომ არ იქნებიან ამ ყინვისაგან? ნუ თუ, შენ არ იცი ეგა? — მითხრა ერთმა ჩემმა ამხანაგმა.

— იცი, — არის ქვეყანაზედ ბოროტი, ძალზედ ავი, ბებერი, სულ მოხუცი და მთლად ჭალარა პაპა ყინულა, ის როცა ძალიან ამოისუნთქავს, ამოვარდება ქარი და სიცივე; ხელს გაიქნევს, — ატირდება ყველა წვიმის წვეთებად, მხოლოდ ის წვეთები სიცივისაგან იყინებიან და მიწაზედ თოვლად ცვიან. ზაფხულობით ჩვენთან მოდის კეთილი მზე; ის უფრო ღონიერია პაპა ყინულებდა, მაშინ ბოროტი ყინულა თევზად გადიქცევა, მიდის და თევზებს უმეგობრდება და ეთამაშება. აი ამიტომ არას აენებს ის თევზებს და არა ყინავს სხვასავითა.

თუკი ისეთი კეთილია და ღონიერი მზე, ეფიქრობდი მე, რატომ სულ არ გააქრობს ქვეყანაზედ იმ ბოროტ პაპას? ამხანაგების ნათქვამი სულაც არ მაკმაყოფილებდა და თავში იგივე კითხვები მიტრიალებდა. საშობოოდ შინ მოვიდა ჩემი უფროსი ძმა, და, აი, რა მიაშბო იმან ამ საგანზე:

სიცივე და ყინვა ყველაზედ უმალ იმას ეცემა, რაც ზემოთ არის. ამისათვის ტბაზედ იყინება უწინ წყალის ზედა პარი. რასაკვირველია ზედა შეკრული ყინული შეიძლება მაშინვე ძირს დასძროს და მთლად თევზები დალუპოს; მაგრამ ეს არ შეიძლება მოხდეს, ამისათვის, რომ ყინული ბევრად მსუბუქია წყალზედ.

— ტყუილია, ტყუილი, — სიტყვა გაეაწყვეტინე ძმასა, — მაგის წარმოდგენაც კი არ შეიძლება — წყალი ყინულზე მძიმე იყოს!

— მაშ, აბა, ნახე — და ჩემმა ძმამ მოიტანა ორი მინის ბოთლი, ორივე წყალით აავსო, ერთი მათგანი მაგრადა დაუცო და ორივე ბოთლი დადგა გარეთ.

მალე გაევიგონე საშინელი ჭექა და გაველ გარეთ: ეს ის ბოთლი გასკდა, რომელიც დაცობილი იყო; ამოვარდა ბოთლიდან პრობკა და ამოიქცა ცოტაოდენი წყალი. იმ ბოთლიდანაც ამოვიდა წყალი, რომელიც არ იყო დაცობილი, მაგრამ კი არ გამსკდარა ყინვისაგან.

— ხედავ, — მითხრა მაშინ ძმამ, წყალი იყინება ბოთლში და როცა წყალი გაიყინება იმას უნდა მეტი ადგილი, ის განზე გადის, ფართოვდება. ამიტომაც გადმოვიდა იგი ბოთლიდან. იმ ბოთლიდან კი რომელიც დაცობილი იყო, წყალი საიდან გადმოვიდოდა; ბოთლი გასკდება, ისე როგორც ზედატანი, თუ ისურვებ ორ წლებს შემდეგ მის ჩაცმას, როდესაც გაიზდები და გასუქდები.

ერთი ნაწილი წყლისა დაიქცა, მაშასადამე დანარჩენი ნაკლებს იწონს, ბოთლი სჩანს ნაკლებ ყინულს იწონს, ვიდრე წყლისა; აქედან გამოდის, რომ ყინული მსუბუქია წყალზე. ყოველი ნივთი, რომელიც წყალზედ მსუბუქია, ზეით მოიტყეპება. ამისთვის ცურავს წყალზედ ყინული.

როდესაც აქა იქა ტბაზედ გამოჩნდებიან ყინულები, ისინი თანდათან შეერთდებიან ერთად და შემდეგ სრულიად ჩადრსავით გარდაეფარება მთლად წყლის ზედა პირზედ, რომელიც არ უშვებს დიდა წყლის ძირში. აი, ამისთვის შეუძლიანთ საშინელ ყინვაში თევზებს არხეინად ყოფნა წყალს ქვეშ.

ამ გვარი ახსნა ჩემთვის სრულიად საკმაო გასაგები იყო, და ახლა აღარა მწამს. რა მანენ სულებზე ნაამბობი ამბები.

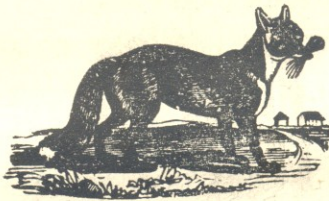
ნინო კრისტაქისა

მელა და მისი სახლობა

აბურულს ტყეში დიდი მუხა იდგა. მისს სქელს ფესვებს შუა ამოღრუტნული იყო მიწაში ღრმა სორო. ამ სოროდან აქეთ-იქით ქვეშ მისდევდა სასველელები. ყველა სასველელს პირი ზევითა ჰქონდა დატანებული. ყველაფერში ეტყობოდა, რომ ეს სორო გაეთხარნათ ოსტატს და ხერხიანს ნადირებსა. განზრახ დაეტანებინათ ამდენი გასაელ-გამოსაეალი, რომ ვინცობაა ხიფათი დაგვატყდეს, ადვილად ვუშველოთ თავსა ან ერთი გასაეალიდან, ან მეორედანაო.

სორო გაეთხარა ორს მელას—მამალსა და დედალსა. ესენი აქ სცხოვრებდნენ თავისი ექესი ლეკვითა. ლეკვები ახალი დაყრილნი იყვენ და თვალეები ჯერ არ აეხილნათ. დედა ერთგულად უვლიდა თავისს შვილებსა, აწოვებდა ძუძუსა, ეალერსებოდა, ლოკდა და ერთს წამსაც არ შორდებოდა. მოშორება დედისათვის მაინც საჭირო არ იყო: ყოველ დღე მამალი მელა დადიოდა სანადიროდ და მოჰქონდა სოროში ბევრ-გვარი საჭმელი: თევზები, ფრინველები, კურდღლები, თაგვები, ბაყაყები და სხვა წვრილმანი ნადირები და ცხოველები.

მელის ლეკვები თან-და-თან იზრდებოდნენ და ბოლოს თვალეები აეხილათ. მათი მამაც სწორედ ამ დროს უცდიდა. ამას შემდეგ მამალი მელა ხშირად დაცუნცულვებდა გარე-გარე და თავისს სოროში იშვიათად მოდიოდა ნანადირევითა. დედალ მელას მეტი გზა არა

ჰქონდა, თვითონ უნდა ეწანწალა სანადიროდ. ბოლოს მამალმა მელამ სრულიად ამოიკვეთა ფეხი თავის სოროში და სამუდამოდ დაანება თავი ცოლ-შვილსა.

ცუდი დრო დაუდგა საწყალ დედალ მელასა: ჯერ თვითონ კარგი გამოკვება უნდოდა, რადგანაც მაწოვარი იყო; მერმე შვილები იმდენად მოეზარდენ, რომ დედის რძე აღარა ჰყოფნიდათ და ხორცი უნდა ეჭმია ყოველ დღე. თვითონ ლეკვებს ჯერედ ნადირობა არ შეეძლოთ, და მთელი ჯაფა დააწვა კისერზედ მათ საბრალო დედსა. ეს მთელი დღე დაწანწალებდა ტყე და მინდორში საჭმლის საშოვნელად და თანაც დიდი დარდი ჰქონდა თავისი ლეკვებისა: ვაი თუ მტერმა მიაგნოს, ან თვითონ დაშორდენ სოროსა და დაიღუპნო.

აი, მელამ სოროდან გამოჰყო თავისი მოგრძო დინგი, მიიხედ-მოიხედა თავისი ჰკვიანი თვალებითა, ხომ ახლო-მახლო ადამიანი, ან საშიში ნადირი არ არისო. მერმე ნელ ნელა გამოძვრა სოროდან, გაისწორა ტანი და სანადიროდ გასწია. მიცუნცულვებს თავის მოკლე და წვრილ ფეხებზედ, მიათრევს მიწაზედ გრძელსა და ბეწვიანს კუდსა და მიელავს ბუჩქებს შორის. აი, მან თხილის ბუჩქზედ შორიდან დაინახა მოზრდილი ჩიტი და მაშინვე გაჩერდა. გაწვა მიწაზედ; დაიწყო ფრთხილად, ჩუმად ხოხეა მუცელზედ ჩიტისაკენ. ჩიტმა გააღო ნისკარტი და მხიარული გალობა გააბა. რას მოიფიქრებდა საბრალო ფრთოვანი, თუ სიკვდილი ახლო იყო. მელა მას ეპარებოდა ისე ეშმაკურად, რომ ჩიტმა სრულიად ვერაფერი შეუტყო. ჩიტი მხოლოდ მაშინ დაფაცურდა, როდესაც მელა ერთი მარდი შეხტომით მისწვდა და პირი სტაცა ბოლოში... გახდა საბრალო მგალობელი მსხვერპლი მელასი. ჩვენმა გძელკუდამ საჩქაროდ მიაცუნცულა თავის სოროში. ჯერედ ასწავლა თავის შვილებს გაბურტუნა, მერმე დაუგლიჯა ლუკმა — ლუკმა და გაუნაწილა.

ერთი ჩიტი რას ცყოფოდა ექვსს ლეკვსა. მელა ხელმეორედ გაიჭრა ტყეში. ბევრი ეცადა, მაგრამ ვერაფერი იგდო კლანჭებში. მეტი ჯანი არ იყო, თავებზედ უნდა ეკადრა ნადირობა. მოჰკრა თვალი ორს თავგსა. მიეპარა, ისკუბა და ზევიდან დაახტა. მარ-

დი თავგები გაუძვრენ და ახლო სოროში შეცვივდენ. გაბრაზებული მელა მიაღმა სოროსა და იმდენი თხარა, მინამ თავგებამდის მიღწევდა. დაიჭირა და წამოასხა. თავგები ჯერ ისევ ცოცხლები იყვენ; მაგრამ მელამ ისე მოამკვდარა, რომ ძლივსლა სუნთქავდენ და გაქცევის თავი სრულიად აღარა ჰქონდათ. ამ ცოცხალ-მკვდარს თავგებზედ მელა ასწავლიდა თავისს შეილებსა, თუ როგორ უნდა ენადირნათ და ეჭირათ თავისი საკბილო ცხოველები. ლეკვები მარდად ეცემოდენ ხოლმე თავგებსა, დაიჭვრდენ ბჭყალებითა და ბურთით აგორებდენ მიწაზედა. მერმე თავს დაანებებდენ, განზედ გადგებოდენ და თვალს აღვენებდენ შორიდან. რამწამ თავგი განძრეოდა გასაქცევად, ლეკვები ისკუბებდენ, ზედ დაახტებოდენ და მაგრა ჩაველებდენ კლანჭებსა და კბილებსა, ბევრი წვალემა ნახეს საწყალმა თავგუნებმა, ვიდრე მელა მისცემდა თავის შეილებს ნებასა—შეეჭამათ ისინი.

ყოველ დღე მელას თავისი ლეკვები გამოჰყავდა სოროდან სათამაშოდ და გასართობად მზის გულზედ. ამასთან ასწავლიდა სხვადასხვა პატარა სულდგმულების ჭერასა. ერთხელ მელა გაემგზავრა პატარა ტბისაკენ, სადაც გარეული იხვები იცოდა. მიაგნო იხვის ბუდესა და სამი ჭუკი ამოაცოცა. გახარებული მელა უკვე აპირებდა მოეკურცხლა ნადავლით თავის სოროსაკენ, მაგრამ სწორედ ამ დროს ყურთან გამოუზუზუნა ცხელმა ტყვიამ. ზარდაცემულმა გაიძვერამ თავის ახლო დაინახა მონადირე და მისი მწვევარი, რომელიც გამალებული გამოეჩანა მელასკენ. მელა დაიძრა ადგილიდან და, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, მოუსვა სოროსაკენ. მწვევარი უკან დაედეგნა. მელა ისარივით მიელავდა; ხოლო მწვევარი ერთი ორად უფრო დიდს ნახტომებს აკეთებდა და თანდათან ეწეოდა თავის მსხვერპლსა. გულგახეთქილი მელა ფიქრობდა, წავიდა ჩემი საქმე, საცაა ეს წყეული ძალი პირსა მტაცებსო, მაგრამ სწორედ ამ დროს მწვევარს წინა ფეხი ღრმა და განიერს სოროში ჩაუვარდა და ყირამალა გადაიარა. მინამ წამოვარდებოდა და გამოუდგებოდა, მელამ კაი მანძილი გაიბინა, მიუახლოვდა თავის სოროსა და შიგ

ბლლარძანი გაადინა. მწვეარიც მალე მივარდა, უნდოდა შიგ შეჰყოლოდა მელასა; მაგრამ სოროს პირი ვიწრო იყო, ვერ შეეტეოდა, და თუნდაც შეტეულიყო, მელა შიგნიდან თავ-პირს დაუგლეჯდა და ცუდს დღეს დაუყენებდა. გაკაპასებული მწვეარი იდგა სოროს პირსა და ჰყეფდა. მონადირე მოვიდა, კარგად გაშინჯა სორო, გარშემო ადვილი დაათვალიერა საკელოდ და გასწია თავისს გზაზედ.

მეორე დილაზედ მელოდ ხელახლად გავიდა საშოვარზედ და თავისი ლეკვები მარტოდ დასტოვა. მინდორსა და ტყეში ვერაფერი იგდო კლანჭებში, გასწია მდინარისკენ. დაინახა: ორმა მეთევზემ წყლიდან ნაპირს გამოათრიეს თევზით საესე ბადე. მიიპარება ჩუმათ ჩვენი გაიძვერა ბადისაკენ, ბუჩქებს ეფარება. აი, სულ მიუახლოვდა. წაკუზული მეთევზეები თევზსა ჰკრეფენ და ვერაფერსა ხედავენ. უცებ გაექანა მელა, დასტაცა პირი ერთს დიდს კაპუეტსა და მოცხრილა. ახლა კი შეასწრეს თვალი მეთევზეებმა ეშმაკს ნადირის ოინსა; მაგრამ რას უზამდენ. მირბის სოროსკენ ჩვენი მელია და დიდს სიხარულში არის, რომ თავის ლეკვებისათვის კარგი საუზმე მიაქვს. მაგრამ უი! მელა საშინლად შემფოთებული შესდგა ერთს ადგილს. რა მოეჩვენა? თურმე ნუ იტყვიოთ, ყველა მისი ლეკვები სოროდან გარედ გამოსულან, მხიარულად თამაშობენ მწვეანებზედ და ამავე დროს მათ ახლო სდგას მონადირე, ბუჩქს ამოფარებული, და მიზანში იღებს დაუდევარს და გამოუცდელს ლეკვებსა. რა ექმნა საწყალს მელასა? ვერც თავის თავს იმეტებდა და შეიღებიც მეტად ეცოდებოდა. „რომ გავექანო ლეკვებისაკენ, მონადირე მომასწრებს და მომკლავსო, და თუ აქ დავრჩე, რითი ეუშველო ჩემს ბედკრულს შეიღებსაო“, ფიქრობდა მელა. ამასობაში უცებ იქექა თოფმა და ტყვია მოხვდა ერთს ლეკვსა. ყველა ლეკვები ყფით და წკმუტუნით გულ გახეთქილები შეცვიედენ სოროში. დედა მელამ იდროვა, თვითონაც გაქანდა და შევარდა შიგა. მონადირემ თოფის გატენა ვერ მოასწრო და მისმა ძაღლმაცველარ სტაცა პირი. მონადირე გაბრაზებული დაბრუნდა შინისაკენ და დაჭრილი ლეკვი იქვე დასტოვა. ეს საცოდავად წკმუოდა და სისხლი თქრიალით მისდიოდა, მაგრამ არც

დელას და არც დაძმებს ის არ შეეცოდათ, პირიქით სისხლი რო დაინახეს, ყველანი ერთად მისცივიდენ საბრალო ლეკვსა, ლუკმა-ლუკმა დაგლიჯეს და შესჭამეს.

ეს საზიზღარი ზნე სხვა მხეცებსაცა სჭირთ, მაგალითად მგელსა, ტურასა. თუ ბრძოლის დროს მათი ამხანაგი დაიჭრა და წაიქცა, შევლის მაგიერად, თვითონვე მისცივიან და ჰგლეჯენ. სულ-დაბალს ადამიანებშიაც ვხედავთ ამ მხეცურს ზნესა. თუ გაჭირებაში ნახეს ადამიანი, თუნდა მათი კეთილის-მყოფელიც იყოს, თვითონაც ფეხს დააჭერენ, საქმეს უფრო გაუჭირებენ. პირიქით, ნამდვილი ადამიანი, სულგრძელი და პატიოსანი, გაჭირების დროს შევლის ყველასა: არა მარტო ნაცნობსა და მეგობარსა, არამედ უცნობსაცა და, ასე გაშინჯეთ, მტერსაცა. ამიტომ მხოლოდ გაჭირებაში ვიცნობთ კაცსა და დაეინახეთ: უკრო მხეცია იგი ზნითა, თუ ნამდვილი ადამიანი.

დაუბრუნდეთ ჩვენს მელას. უბედური შემთხვევის შემდეგ უნდოდა ბინა ეცვალა, წყეულს მონადირეს მოშორებოდა, დაჰმალა და, მაგრამ ვერ მოახერხა. ახლო-მახლო მოხერხებული სორო ვერ იპოვნა და შორს წასხმა პატარა ლეკვებისა შეუძლებელი იყო. თვითონ ჯერედ შორს სიარული არ შეეძლოთ და დედაც ვერ მოერეოდა, რომ ლეკვები გადაეყვანა თვითონ, რადგანაც უკვე მოზდილნი იყვნენ. ამიტომ, მეტი ღონე არ იყო, ისევ ძველს ბინაზედ უნდა დარჩენილიყო.

გაზაფხული გავიდა, დადგა შემოდგომა, დაიწყო გაბმული წვიმები, და დაიჭირა სიცივეები. ტყეში შეცოტადენ ფრინველები და პატარა ნადირები. ფრინველები შორს თბილს ქვეყნებში წავიდენ, ნადირები მიიძალენ თბილს ბუნაგებსა და სოროებში. ამიტომ ჩვენი მელა თავისი ლეკვებით ხშირად რჩებოდა მშიერი. ერთხელ მთელი დღე არაფერი არ უჭამიათ, გარდა დამპალი ვაშლებისა. ეს ვაშლები მელამ მახლო ბელი ბალიდან მოზიდა. საღამო ქამზედ ხელახლად გასწია საშოვარზედ. მდინარის პირზედ ცხერის ფარა სძოვდა. მელას უნდოდა პატარა კრავი როგორმე მოეტაცნა, მაგრამ თავი დაანება, რადგანაც მოაგონდა, რომ ერთხელ ამისთანა გაბედულო-

ბისათვის ძლიერ შავი დღე დააყენეს: მამალი და დედალი ცხვრები მიესიენ და კინალამ ფეხებით გაჭყლიტეს, თავი ძლიეს დაახწია. „უკეთესი იქნება სოფელში ჩუმად მივიცუნცულო, ფიქრობდა მელა, და მოვიპარო ან დედალი ქათამი, ან მამალი, იქნება ვერავინ გამიგოს და ქურდობა შემრჩესო“. მელა სოფლისაკენ გაეშურა, მიუახლოვდა და მიიპარა ერთის გლეხის კარმიდამოზედ, რომელიც სოფლის განაპირას სცხოვრობდა. მელას ბედად, ამ გლეხის ძმას წინა დღით ძაღლები ტყეში წაესხა. მელამ მიაგნო საქათმესა და დაუწყო ძირს გამოთხრა. მიწა საქათმეს ქვეშ ფხვრიელი დაუხვდა. მაგრამ თხრას მაინც თითქმის გააუწებამდის მოუწდა. ბოლოს მელამ გათხარა შესაძრომი, მოექცა შიგ საქათმეში, სტაცა პირი მამალსა, ერთს წამს წაახრჩო, რომ არ ეყვირნა, და გამოაძვრინა გარედ. მირბის ჩვენი მელა გახარებული და მიარბეიენებს მამალსა. პატარახანს უკან დაიბადა თავის ბუნავთანა. მისს ლეკვებს დიდი სიხარული შეუღდათ, როცა მამალი დაინახეს. ერთს წამს გაუბურტყნა მამალი, დაგლიჯა ნაწილ-ნაწილად და აჭამა, თვითონაც, რასაკვირველია, ფერდი ამოიშო.

მეორე დილაზედ გლეხმა შეიტყო მელას ოინი და სთქვა: თუ მე იმას კისერი არ მოვტყნე, საქათმეს ამოიხრებსო.

მესამე დღეს მელა ისევ გაემგზავრა ცნობილის საქათმისაკენა. შორიდგანვე შემოესმა ძაღლების ყეფა და შეფიქრიანდა, მაინც გაიარა კიდეც რაუდენიმე მანძილი და უცებ შესდგა. რა მოეფთა? ცხვირში ეცა რალაც საამური სუნი. მშიერს მელას კბილებმა კაწკაწი დაიწყო. გაიკმინდა სული და ჰაერს სუნაედა, თან თვალებით გაფაციცებით ეძებდა, რომელი საჭმელი აჩენდა ამ ნეტარს სუნსა და სად იყო ეს საჭმელი. ერთიც ენახოთ დაინახა ხის ტოტზედ ვეებერთელა ნაჭერი ხორცისა... ვერაფრად ებიტნაეა. მელა ფიქრობდა: ტყეში რა უნდა ხორცის ნაჭერსა და ისიც ხეზედ ჩამოკიდებულსა, უეჭველად ეშვას ადამიანს ჩამოუკიდნია ჩემს მოსატყუებლად. როგორ არა! ვერ მოგართვი, მოსატყუარი თავი არ მახია“. მაგრამ საქმე ის იყო, რომ მელას ძლიერ შიოდა და სოფლამდის კი ჯერ კი-

დევ დიდი მანძილი იყო. ამასთან ძაღლების ყველა მოისმოდა. დიდხანს უბრა ხეს გარემო და თვლები დაებრიცა გემრიელს ლუკმაზედა. ბოლოს მელამა სთქვა თავის გულში: იქნება მწყემსმა შეინახა ეს ხორცი ხეზედ ხეალისათვის და მე კი ტყუილად მეშინიან. ახლა კი ვეღარ მოითმინა და შეხტა მელა მალა ხორცისაკენ. საუბედუროდ ვერ მისწვდა და ძირს დაეცა. მიწაზედ ბალახებში ხორცის პირდაპირ მახე თურმე იყო დადგმული. მელას ცალი ფეხი მახეში გაება და თქვენს მტერს, რაც ის საცოდავს მდგომარეობაში ჩავარდა. მელა ხან აქეთ მაწყყდა, ხან იქით, იწვედა, იბრძოდა, თავი უნდა დაეხწია; მაგრამ ფეხი მაგრა ჰქონდა გაბოჭილი და ვერაფერს განდა. ბოლოსა სთქვა: თავის დაღუპვას, ცალის ფეხის მოკლება მირჩეენიაო; პირი მიიღრიცა მახისაკენ, მოიღრღნა მახეში გაბმული ფეხი და სამფეხა გაიქცა.

ახლა როგორღა მივალ შინა? ფიქრობდა მელა. ჩემი შვილები რო მნახენ დაჭრილსა და დასისხლიანებულსა, ვერ მოითმენენ, მომკვივიან და უთუოდ შემკაშენ. ისევ ისა სჯობია სრულიად აღარ ვეჩვენო იმათ. დეე, იცხოვრონ, როგორც უნდათ, მაინც ისე პატარები აღარ არიან. მელა დიდხანს ილოკავდა თავისს იარასა, ისვამდა ზედ ბალახსა და მიწასა, რომ სისხლის დენა შეეწყვიტნა და მოერჩინა. ერთის კვირის შემდეგ ფეხი სრულიად გაუსალდა და სამს ფეხზედ იწყო სირბილი ისეთივე სიმარდით, როგორც წინედ ოთხ ფეხზედ დარბოდა.

ლევკები დიდხანს ელოდენ თავისი დედის დაბრუნებასა და საცოდავად წკმუტუნებდენ. როცა შიმშილმა ძლიერ შეაწუხათ, გამოძვრენ სოროდგანა და თვითონ წაფიდნენ საზრდოს საშოვნელად. დიდ ხანს ვერ იცოცხლეს ობლებმა უდედოთ. დედის ოსტატობა და ეშმაკობა ჯერედ მათ შესწავლილი არა ჰქონდათ და ამიტომ სხვა-და-სხვა ხიფათს ვერ გადაურჩენ. ზოგი სიმშილმა და სიცივემ გამოასალმა წუთისოფელსა, ზოგი მგლებს ჩაუვარდა კლანკებში, ერთი მონადირემ მოკლა, გაატევა და ბეწვი მექედეს მიჰყიდა. გადარჩა მხოლოდ უფროსი ძუ—ლეკვი, უფრო ხერხიანი და ღონიერი, რომელიც მესამე წელსვე მოეკიდა ქმარ-შვილიანობასა და გააგრძელა თავისი გვარეულობის ჩამომავლობა.

იაკობ სვიმონიძე.

რობერტ ფულტონი

ობ! ბობ!... რას აკეთებ, შე საძაგელო, რომ სადილად არ შემოდინხარ. ყვიროდა ერთი შუახნის დედა-კაცი, რომელიც სოფლის ბოლოს ქოხის კარებში იდგა. ყმაწვილი, რომელსაც ეს დედა-კაცი ელაპარაკებოდა შეიდი წლისა იყო ღარიბად ჩაცმული, მკვირცხელი შავი თვალებით ჭკვიანური სახით. ბავშვი იდგა სამკედლოს კარებში და გაფაციცებული შესცქეროდა მხარბეჭიან მკედელს ბიძია სიმონს, რომელიც პატარა რკინის ბორბალს აკეთებდა სოფლის წისქვილისთვის.

— ბობ, შემო სადილის საჭმელად, არ გესმის!

— ამ წუთას, დედილო, ამ წუთას! მისძახა ყმაწვილმა.

მაგრამ ეს წუთი ძალიან გაგრძელდა. ყმაწვილმა ამოიღო უბიდან ქალღმრთის ნაკუწი, კარანდაში და გადახატა მკედლის გაკეთებული ბორბალო.

მზე ჩავიდა, საღამო ქამხედ მშიერ-მწყურვალმა ყმაწვილმა გაათავა ხატვა და გაიქცა სახლში.

ბობს იქ სანუგეშო არა მოელოდარა. სიღარიბე და გაჭირვება მუდმივი სტუმარი იყო ამ ბნელ ჭუჭყიან ქოხში, დიდი ხანი იყო ოჯახის უფროსი, პატროსანი მუშაკი ფულტონი, მომკვდარიყო და მისი ქერივი გაჭირვებით და მუდმივი შრომით ინახავდა თავსაც და თავის ობოლსაც.

ასე ღარიბად ცხოვრობდა სიყმაწვილეში ფულტონი, რომლის სახელი ახლა ამერიკელებს სადიდებლად და თავის საქებრად აქვთ.

იმან, ვინც გამოიგონა ცეცხლის გემები, განათლება მარტო სოფლის სკოლაში მიიღო.

ფულტონს ისეთი თვისება სჭირდა, რომელსაც ვერც უნი-

ვერსიტეტი და ვერც აკადემია ვერ მისცემდა: ეს იყო თვით-მოქმედება.

გაჭირვებით გამოკვებული, ვაივავლანით აღზრდილი ყმაწვილი, თვითონ მიხედა ხატვას, შეისწავლა მეხანიკა და თითონვე გაიგნო გზა ცხოვრებაში.

ამ ყმაწვილმა გაბედა და დატოვა თავისი სამშობლო სოფელი, მარტოდ მარტო წავიდა იმისთანა დიდ ქალაქში, როგორიც არის ფილადელფია მუშაობის საშოვნელად.

მას შემდეგ სულ არ გასულა ორი დღე, რომ ყმაწვილი დაბინავდა ერთ ოქრომჭედელთან. ბოზი თვალეზ გაფაციცებული სინჯავდა, როგორ აკეთებდნ საოქრომჭედლოში მკრთალ ქვას ბჭყვიანლა ბრილიანტათ.

ძნელი იყო ყმაწვილისთვის, რომელიც სოფელში წმინდა, ჰაერში, თავისუფლად დაჩვეული იყო ცხოვრებას, ახლა აქ კისერ-წაგდებული მთელი დღე სულ-მესაგუბებელ ქარხანის ჰაერში გაეძლო; ამასთანავე წმინდა საქმეს დიდი მოთმინება უნდოდა, მაგრამ ახალგაზდა ფულტონი დიდ სულოვანი და ჯაფის ამტანი იყო. მხატვრობაში იკლავდა ჟინს და ჩაიგდებდა დროს თუ არა, სულ იმას ანდომებდა.

ჩვიდმეტი წლის ამერიკელი დაჟინებით სწავლობდა თავის თავად ხატვას და იქამდის გაიწურთნა, რომ ამ ხელობით შეეძლო თავისი და თავის დედის შენახვა. ხელობის გამოცვლანზედ ბევრი არ უფიქრია: ოქრომჭედლობას თავი დაანება, იყიდა ერთი ყუთი სამხატვრო წამლები, კალამი; მოჰყვა სიარულს ქალაქიდან ქალაქამდის და გზა და გზა ხატავდა ყველაფერს, რასაც კი მოახერხებდა.

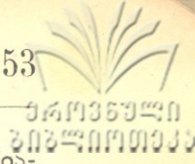
ფულტონს ამ დროს ბევრი უცნაური თავგადასავალი დაატყდა, ბოლოს მობეზრდა ხეტიალი და დაბინავდა მხატვრად ფილადელფიაში. ამ მხატვრობით იმდენი ფული იშოვა, რომ ქალაქ ვაშინგტონთან ახლოს უყიდა დედას პატარა მიწა სახლკარით და იქ დაასახლა.

ჩვენმა მხატვარმა, გარდა ფულისა, ბევრი კარგი ამხანაგებიც იშოვა. სხვათა შორის ფულტონი დაუმეგობრდა ერთ მდიდარ კაცს

სამუილ სკორბოტს, რომელიც ხედავდა ამ ყმაწვილ კაცში დიდ ნიჭს. ამან შეაგულიანა ფულტონი, ლონდონში წასულიყო იმ დროს სახელგანთქმულ მხატვართან ბენჯამენ ვესტთან და იმასთან განვითარებულისა ამ ხელობაში. ამ საქმის ასასრულებლად მეგობარმა ფულიც მისცა და წერილიც მიუწერა, იმ დროისგე გამოჩენილმა ფრანკლინმაც წახალისა ფულტონი და ეს ახალგაზდა ყმაწვილი გაემგზავრა ამერიკიდან ინგლისში.

თანამემამულემ ბენჯამენ ვესტმა მეგობრულად და კარგათაც მიიღო ფულტონი, მაგრამ იმის სტუმართ-მოყვარეობით ვერ ისარგებლა ყმაწვილმა კაცმა; როგორც დარწმუნდა, რომ გამოჩენილი ნიჭის მხატვარი ვერ გამოვა, მაშინვე თავი დაანება მხატვრობას და დაიწყო მეხანის შესწავლა. ორი წლის განმავლობაში ფულტონი სულ ერთ ქარხანასთან ტრიალებდა და მაშინების შესწავლაში დახატვაში იყო.

ბოლოს შეხვდა ერთ თანამემამულეს, რომელმაც პირველად მიაკცია ამის ყურადღება გემების გაკეთებაზედ, მაგრამ ეს კაცი მალე მოკვდა და ფულტონი ისევ სხვა-და-სხვა საქმეებს დაადგა: იგონებდა მაშინებს, ხატავდა წყლის არხებს, და სხვა. მართალია ნასწავლი კაცები უქებდნენ ჭკუა-გონებას, მაგრამ ამითი ბევრი არაფერი გამოდიოდა, სახელს ვერ იხვეჭდა.

ჩვენი ამერიკელი გულადი და დაუღალავი მშრომელი იყო, იმედოვნებდა, რომ ნიჭით გზას გაიგნებს და მალე თავი ამოჰყო პარიჟში. ევროპაში ამ დროს ხშირი იყო ომიანობა. ამასთანავე ყველა ქვეყნების მეთაურად იყო ინგლისი; ზღვები ხელში ეჭირა და ამითი დიდი ძალის პატრონი იყო. ვაჭრობას როგორც უნდოდა, ისე ატრიალებდა. სხვა ქვეყნები იჩაგრებოდნენ, საფრანგეთი და ამერიკა სხვებზედ მეტად გრძნობდნენ ამას და არ იცოდნენ, საქმისთვის როგორ ეშველათ.

ფულტონმა იფიქრა: ზღვას გაენთავისუფლებ და ქვეყანაზედ ბედნიერებას ჩამოვაგდებო და გადასწყვიტა, რომ ინგლისელების ბატონობას ბოლო მოუღოს. ინგლისელების გემების დასამხობად ორი საშუალება მოიგონა: ერთი ის, რომ გამართა ისეთი ნაეი, რომელსაც შეეძლო წყალ ქვეშ თვალთ-უხილავად დიდხანს სიარული და მეორე ტორპედა. *)

პარიჟში 1787 წელს მდინარე სენზედ ფულტონმა დაიწყო თავის გაკეთებული ნაეის გამოცდა. ამას ბევრი ფული სჭირდებოდა უიმისოდაც ქესატი ჯიბე ფულტონისა სულ დაცალიერდა. სხვა გზა არა ჰქონდა და მიმართა საფრანგეთის მინისტრებს, სთხოვდა იმათ ხელის გამართვას. მინისტრებმა გადასინჯეს ამისი ქაღალდები და სთქვეს, რომ საქმის ასრულება შეუძლებელი არისო და ამიტომ არც ფულის მიცემა შეეძლებაო.

რა ექნა ფულტონს! როგორ დაემტკიცებინა თავისი სიმართლე, სხვა იმის ალავს ყურებს ჩამოყრიდა, ვერას გააწყობდა, მაგრამ ფულ-

*) ამის ახსნა შემდეგ იქნება.

ტონი სხვა გვარი კაცი იყო. ნავის ნიმუში გააკეთა და სულ ახლად მიაართვა თხოვნა საფრანგეთის მმართველობას, რომ შემწეობა აღმოეჩინათ. სამი წლის განმავლობაში ცდილობდა, ყოველ ღონის ძიებას ხმარობდა, მაგრამ არც ახლა შეიწყნარეს მისი თხოვნა. სხვა სახელმწიფოებსაც მიმართა, იქაც ვერა გაარიგარა.

გულ-გაუტყებელმა ამერიკელმა არც ახლა დაჰკარგა იმედი, აიღო ხელში თავისი სამხატვრო კალამი და პარიჟს დაუხატა ისეთი პანორამა, რომ ყველა მიესწრაფებოდა იმის სანახაოდ, და ამით ნაშრომნი ფულით გაიგოსო თავისი დაცარიელებული ქისა.

ფულტონმა დაიწყო კიდევ გამოსაცდელათ ნავის კეთება, კიდევ მიმართა საფრანგეთის მმართველობას, ახლა ამის საქმე უფრო უკეთესათ წავიდა. საფრანგეთის მეცნიერებმა პატივით მიიღეს ფულტონის მოგონილი გეგმა და თვით ბონაპარტემ ბრძანა ფულის მიცემა ნავის გამოსაცდელათ წყალ ქვეშ. ამ ფულით დაუღალავემ ამერიკელმა თავ გამოდებით ხელმეორედ გააკეთა ნავი გამოსაცდელად და მართლაც შესანიშნავი იყო ამ ნავის გამოცდა.

ფულტონი ჯერ ერთხელ ბრესტში ჩაეშვა წყალში სიღრმით ოცდა ოთხმეტ საყენზედ, და ოცი წამის განმავლობაში გაიარა წყალ ქვეშ კარგა მანძილი. მერე ამოვიდა წყალზედ, ისევ გაქრა და ბოლოს თავი ამოჰყო ისევ იმ ადგილას, საცა ჩავიდა. მეორე გამოცდაზე ფულტონმა ოთხი საათი დაჰყო წყალ ქვეშ და ორმოცი ვერსის სიშორეზედ ამოვიდა.

ამას შემდეგ ფულტონმა გამოისცადა თავისი გაცეთებული ტორპედა, რომელსაც ეძახიან „ჯოჯოხეთის მაშინას.“ ეს იყო მადნის ყუთი გატენილი თოფის წამლით, რომელზედაც მიბმული იყო თოკი. ამ თოკის მეორე წვერი ნავში ჰქონდათ გაყვანილი და თავიანთ ნებაზედ ნავიდან მისცემდნენ ამ თოკს ცეცხლს და ააფეთქებდნენ მაშინას, რომელიც ჰაერში აისროდა ხომალდს, რაც უნდა დიდი და მძიმე ყოფილიყო.

ამ „ჯოჯოხეთის მაშინის“ გამოსაცდელათ ამოარჩიეს ერთი დიდი ძველი ხომალდი.

აუარებელი ხალხი მოგროვდა წყლის პირას საყურებლათ. ფულ-
ტონმა ხომალდიდან ას საყენზედ გაუშვა თავისი „ჯოჯოხეთის მა-
შინა“ და მისცა ცეცხლი. რამდენსამე წუთს შემდეგ მოისმა საში-

ნელი გრიალი და წყლის ზეირთებმა ხომალდი აადღეს ჰაერში. მა-
ყურებლებმა ტაშის კერით და ყვირილით გადუხადეს მადლობა ამ
მაშინის მომგონს, მაგრამ ფულტონმა ვერას გზით ვერ მოახერხა ინ-

გლისელებს ხომალდებთან მიხლოვება. როგორც რომ ამისი ნაწი
 ჩუმაღ წყალ ქვეშ დაიძრა ახლოს მისასვლელათ, ხომალდები
 თითქოს გრძობდენ მტრის მოახლოვებას და საჩქაროდ შორდებო-
 დენ საშიშ ადგილებს. საფრანგეთის მმართველს, ბონაპარტეს, მო-
 ბეზრდა ლოდინი, ფულტონის გამოგონებას დიდი მნიშვნელობა არა
 მისცა რა და შემწეობაც რასაკვირველია მოუსპეს.

ან. თ.—წ—ისა.

(დასასრული შემდეგში)

უცხო ამბავი

თეთრი ყორანი

 მ ბოლოს დროს შეიტყეს, რომ დედამიწაზედ ყოფილა ერთი
 ალაგი ამერიკის სამხრით ყინულის უკუანესთან, სადაც იზრ-
 დებიან შავი გედები; მაგრამ თეთრი ყორანი თუ იქნებოდა
 ქვეყანაზედ ეს კი აღარ ვიცოდით. ერთს საფრანგეთის მემამულეს
 უპოვია სადღაც ყორნის ბუდე, რომელშიაც მსხდარან ხუთი ყორნის
 ბლარტი, იმათ შორის ერთი ყოფილა სრულიად თეთრი, შავი წინწკალიც
 არა ჰქონია ტანზედ, ასე გასინჯეთ, ნისკარტიც და კლანჭებიც თეთ-
 რი დაჰყოლია. ეს თეთრი ყორნის ბლარტი საფრანგეთის მემამულეს
 მოუყვანია შინ და გამოუზრდია.

ბელურას ჩივილი

ქელ ბურუსით შომოსილი
 დაღვრემილს ცა და სმელი;
 წყალი ეინულს გაუფიცრავს,
 თოვლით დაფენილს ველი.

გულს გვიწუსებს, სულს გვიხუთავს
 ღამით ეინვა, დღით თოვლ-ბუქი,
 ეველაფერი მოგვენატრს,
 დაგვიძვირდა მსისა შუქი.

სახლში ვერ ვის შევეკედლეო,
 ფრთებს გვიეინავს ვარდ ქარი...
 არც საჭმელი, არც სასმელი,
 არც მარცვალი საკენკარი,

ტეის ჰირებში ვერას ვპოვებთ
 რადგან ცივა, ძალსე ჰეინავს.
 სიმძილით რომ კუჭი გვეწვის,
 არცა გვღვიძავს, არცა გუძინავს.

სოციერთა ბაღლმა კარ წინ
 მარცვლით რომ ვერ მიგვიტეუა,

მძლავრ საბძლის საყვავეში
 გაგვიხლართა ცხენის ძუბ.

და გულ-ცივმა სამთარვით
 მოგვიძალა იქაც ბინა,
 ავდექი და მივმართე
 მეწისქვილეს გუშინ წინა:

კარს შენ მანც ნუ დაგვიკმტ,
 შეგვიბრალე, მეწისქვილე!
 მანამ თოვლი გალხეობდეს,
 ან გვიმოეშე, ან გვიშეეშე.

ღმერთმა მისცეს მას დღე გრძელი!
 შევეცოდეთ, შეგვიბრალა
 და გულ-უხვად მან სორბალი
 ბუნჯარს იქით გაგვიძალა.

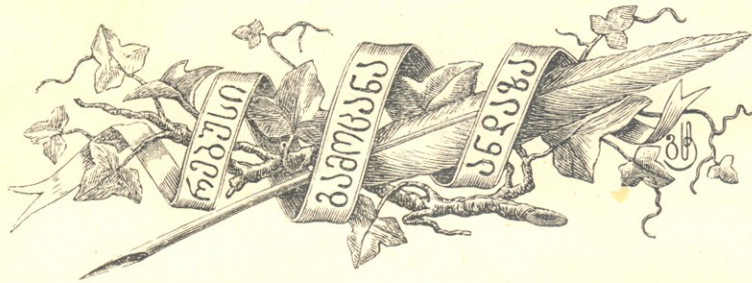
შ. მღვიმელი.

ოყო ერთი დიაკონი... იმასა ჰყავდა ერთი მოჯამაგირე ბიჭი. დიაკონს უნდოდა ის თავიდან მოეშორებინა და ვერ მოეხერხებინა. ბოლოს ეს მოიგონა: გაგზავნა ბიჭი ჭალაში და თან გაატანა ორი ძაღლი და ერთი ვირი. ეს ცხოველები დაარიგა, დაქსაქსულიყვენ აქეთ იქით, და ბიჭთან ერთად არ მოსულიყვენ; ბიჭს კი უთხრა: ესენი ერთად მორეკეო, თუ არა და დაგიტხოვო! წავიდა ბიჭი ჭალაში, ჰხედავს ძაღლები და ვირი აქეთ იქით გარბიან. ბიჭმა იფიქრა, ესენი მე დამტანჯავენო. ადგა, ძაღლები დახოცა და ვირს ზურგზედ დააკრა. საღამოთი მოვიდა შინ ვირი. დიაკონი ეუბნება, ბიჭო, ეს რა გიქნიაო. ბიჭმა უპასუხა, ასე რომ არ მოექცეულიყავ, ერთად ვერ მოერეკდიო. ამითიც ვერ მოიშორა. დიაკონმა ახლა ვირს საფეკავი აჰკიდა და დაარიგა: რაწამს ახლო მოგიდგეს, მოჰკალიო. ბიჭი გულთმისანი იყო და ეს ნათქვამი გაიგო. ვირი წინ გაიგდო, თვითონ კალთაში ქვები აიკრიფა, შორი ახლო მისდევდა და თან ქვებს ესროდა. წისკილში რო მივიდა, დაჯდა წისკილის შორი ახლო და მეწისკილებს შეეხეწა, მე მუცელი ამტკივდა, თუ ღმერთი გწამთ, დამიფქვით და გამომიგდეთ უკანვე ვირი. მეწისკილებმა დაუფქვეს, აუკიდეს ვირზე და გამოუგდეს.—ბიჭმა ისევ ქვების სროლით მოსდია. გზაზედ ერთი წუმპე დაჰხედათ გასაღლელი. ვირმა იფიქრა, ასე შორს რომ მივლის, როდის უნდა მოგვკლაო. მოდი, ამ წუმპეში ჩავწევი, ასაყენებლად რომ მოვა, ვესერი წიწლს და გავაგორებო. ჩაწვა ლაფში, მაგრამ ბიჭმაც იხერხა. გზის პირას ერთ ჯაგის გვერდით წამოწვა და და დაიწყო, ღიღინი: ევჰ, ჩენი ბატონი ცოლს შეირთავს.... ან შეირთავს, ან არა!... იმათ შვილი გაუჩნდებათ... გაუჩნდებათ, ან არა! იმას მჭედლობას ასწავლის, ან ასწავლის, ან არა. მაშინ წამოვალთ მე და ჩემი ბატონი... ან წამოვალთ, ან არა! მოვალთ და ავაყენებთ ამ ვირს: ავაყენებთ, ან არა!

მაშინ ვირმა იფიქრა, როდის უნდა მოხდეს ესენი, რომ მე ამაყენონო, ისიც ან იქნება, ან არაო! აედგები ისევ წავალო! ადგა და წავიდა.—ბიჭიც უკან გაჰყვა. მივიდენ შინ, დიაკონმა ჰკითხა ვირს: რატომ არ მოჰკალიო? ვირმა უამბო ყველაფერი და დიაკონმაც ველარა მოუხერხა რა იმ ბიჭს.

სამი ვაშლი მქონდა: ერთი ღმერთსა,
ერთი მთქმელსა, ერთიც გამგონებელსა!

ა ნ დ ა ზ ე ბ ი

(ნ. იგნატაშვილის ნათქვამი, ს. რუისში)

ყვეს წარბი არ ესხა და ღმერთს ეხვეწებოდა წამწამიც გამომასხიო.

კაი კაცის პურ-მარალი ზღვაზე ხილად გაიდება,
სიკარგ კაცე ქვაზე დაღე, გაიარე წინ დაგხედება.

ერთმა წუწკმა თავის კულმა ასიანი წაბილწაო.

ტყე უყურო ნუ გგონია და მინდორი უთვალოვო.

გ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი

უფხო, უძელო ველის ნადირი,
ვინც ამას გამოიცინობს,
გაკეთოს კაი სადილი.

ერთი პატარა ჭურჭელი მაქეს, ცხვირ გძელი და გაწვეტილი;
რავდენი ღვინო ჩავასხი, ვერა ენახე გავსებული.

შიგნითი გული, გულია გარეშემო ატლასია,
მას რომ ჯარი ახვევია, სამჯერ სამი ათასია.

(წარმოდგენილი ნ. ერისთავისაგან)

არც იწვის ცეცხლში, არც სძირავს წყალში.

სტუმრად მელიან, რომ მივალ მემალეზიან.

სალსუორი ლექსები

დიდება ღმერთსა, ყანწი ვიგდე ხელსა,
ერთი ხომ წელან დავლიე, კიდე დავლევე ერთსა;
ღმერთმა ყველას გაუმარჯოთ აქა მბრძანებელსა,
სტუმარს მასპინძელსა.

მძახლო ჩემო მძახლო
კარს უკან ჩამომდგარხარო;
გუშინ რომ თავსა იკლავდი,
დღეს რატო აღარ წახვალო?!...

რა მოგახსენო, ბატონო,
კვერნაკი დიდი მთააო;
ათასი სული ცხვარი მყავს
ორი ათასი თხააო;
სამ-სამი კარის მამული,
ქვეერი მარანი მზააო,
ღვინო და პური ბვერი მაქვს,
აზნაურობა რააო.

ჩქარა გამოსნათქმელი

(წარმოდგენილი მ. ლ.)

ამაღამ აღების ღამეა მე არ მეაღების ღამეაო.

ს კ რ ო ს ტ ი ს ი

(მისგანვე წარმოდგენილი)

ერთსა ვეტყვიტ გამოცანას: ხშირ ღრუბელში კლაკენილს ვნახავთ.
ღამაზია, თვალებს გვიკრთებს, მის ხმას ბვერი ცუდად ვსახავთ.
ვინც ვესწრობით, იმის გრგვინვას, შიშით ღოცვას ღმერთს შევძახავთ,
ადვილად თუ გამოიცნოთ, მეგობრებო, ნუ დამძრახავთ;

ორგვარად გამოსაცნობი აკროსტიხი

(წარმოდგენილი მიზისი)

პასუხი მზათ აქეს მოსწრებული ყველასათვის
 ოკვანვა მის გული, სულ მოძმეთათვის მტირალი,
 ეალერსება სიმართლეს თავისუფლების მზირალი,
 ტკივილი სხვისა აწუხებს, თვისას არ შემაცქირალი
 იისა მზგავსად გვაახლის, დაულალავი მწერალი.
 აამებს ყველას საქმითა, არსად ჰყავს დამამცირალი.

სამათემატიკო გამოცანა

(გაკონილი ებრაელებში წარმოდგენილი ი. ელიოზიშვილისაგან)

მოდოდენ ორნი მოგზაურნი, ერთს მათგანს ჰქონდა სამი პური და მეორეს ორი, ხუთივე პური ერთნაირი წონისა. შემოეყარათ მშიერი მგზავრი და სთხოვა იმისთვისაც ექმით პური. დასხდენ სამივე ჩეროში და ერთ ნაირად უმეტ-ნაკლებოდ შეექცენ ხუთივე პურს; მგზავრმა ხუთი მანეთი აჩუქა, მადლობა უთხრა და დაატანა: „ვისაც რა გეკუთენით, ისრე გაინაწილეთო.“ სამი პურის პატრონმა სამი მანეთი თითონ აიღო და ორი მანეთი ორი პურის პატრონს მისცა, მაგრამ ის არ დასჯერდა და საჩივლოდ წავიდა მსაჯულთან, რომელიც იმ დროს სოლომონ ბრძენი იყო. მსაჯულმა სთხოვა ორი პურის პატრონს ნებით დასჯერებოდა ორს მანეთს, მაგრამ ის არ დასთანხმდა. მაშინ მსაჯულმა გამოუცხადა თავისი განაჩენი და აღმოჩნდა, რომ ორი პურის პატრონს ორი მანეთიც აღარ ერგო. ამ კაცმა რომ ნახა მიუდგომელი გადაწყვეტილება მსაჯულისა ხმა ამოუღებლივ დამორჩილდა განაჩენს. რა ერგო სამი პურის პატრონს და რამდენი ორისას? და რა მოსაზრებით?

შ ა რ ა დ ა

(წარმოდგენილი ნიკო აღნიაშვილის მიერ)

დაგიყენებთ მოკლე სიტყვას
 ორ სიტყვიდან შებოჭვილსა
 პირველიც და მეორეცა
 ნიშნენ ერთ და იგივესა:

ღრმა ორმოა—ეზოებში,
საიდგანაც წყალი დისა;
ორივე კი ერთად ხატვენ,
რაც ქვევრებში ღვინოს შემდეგ
ძირში ბლომად დარჩებისა;
არა ღვრიან—მასალაა
ხშირად ცხარე სასმელისა.

რ ე ბ უ ს ი

I №-ის გამოცანების ასსნა:

1, სკა, 2, თხილი, 3, თოფი, 4, ნალი და ლურსმანი.

ისტორიული აკროსტიხი: თამარი.

ზმა: ბარი, თოხი, ნამგალი, ხელფო.

შარადები: 1, შარადა, 2, რუსთველი.

რებუი: შრომით არის ქვეყანა აშენებული.

ზმა და აკროსტიხი გამოიკნო ფოთში გავ. ფირალოვმა.

შარადა: გ. ოქროპირიძემ; რებუსი — კავკასიის ქართულ სკოლის II განყოფილების მოწაფემ სტეფან ლუღუშაურმა და თბილისის პირველ ქალების გიმნაზიის უმცროსი განყოფილების მოწაფემ ნინა იონქაშვილისამ.

სამათემატიკო გამოცანის ახსნა: პირველად შეიდ კვერცხს ჰყიდდენ თითო კაპეიკათ. ამ მაზანდაზე პირველმა გაყიდა 7 კვერცხი, მეორემ 28 კვერცხი და მესამემ 49. მეორეთ — 3 კაპეიკათ ჰყიდდენ თითო კვერცხს. პირველმა გაჰყიდა ამ დროს 3 კვერცხი, მეორემ ორი და მესამემ ერთი კვერცხი. შინ მოიტანეს თითომ ორ-ორი შაური. ეს გამოცანა სხვა-და-სხვა ნაირადაც გაკეთდება.

შემდეგმა ყმაწვილებმა ყველაზედ უმაღლ ამოცნეს, რომელთაც გაეგზავნებათ ჯილდოთ ჯეჯილის გამოცემული სურათებიანი ვეფხის ტყაოსანი.

ტფილისში: რომან ედიშაშვილმა, სემინარიის I კლ. მოწაფემ ლაზარე გოგიევა და სასულიერო II კლ. მოწაფემ ბაგრატ მირიანაშვილმა.

ყვირილაში: სამრევლო სკოლის მოწაფემ ექ. აბონაიძემ.

საჩხერეში: ზურაბ მაჩაბელმა.

ახალ-სენაკში: ეპისტიმა კალანდარაშვილმა.

ქუთაისში: ალექსანდრე ოცხელმა, კუკური ქიქოძემ და ლელო თუმანიშვილმა.

ბათუმიდან: ალექსანდრე მელიამ.

სურამიდან: იოსებ მესხმა.

უჯარმიდან: ანდრია იაკობაშვილმა.

სიმღერა მშის დროს

ქაჯისა

(ნოტებზედ გადმოღებული ზ. წხიკვაძისაგან.)

Adagio *rit.* *tutti*

გავ ლე სოთ ძმე ბო ნამ გა ლი ვავ ლე

სოთ ძმე ბო ნამ გა ლი აუ რი შეგვ ქმნი

ა სამ კა ლი ღე ლა

ჯერ ჰოპუმ დაეგუგუნოთ
და მერე ჰარიარალო.
ვერა ხედაეთ ჩვენს მეთაურს,
როგორა ხტის გული უხურს;
რა სიამით და სიხარბით
შეყურებს დამწიფებულს პურს.

მეთაურო, დავეცალე,
ჯერ ეს ყანწი გამოცალე,
მერმე გნახეთ, რაც ბიჭი ხარ,
ნამგალი დაატრიალე.
მკაში არც ჩვენ ჩამოგრჩებით,
ჩვენც გვერდში ამოგიდგებით,

გულ-გაღებული, პერანგა პურს ცეცხლივით მოვედებით!

